

Hea Kodanik

EMSLi ajakiri kodanikuühiskonnast

nr 3 (70)

sügis
2016

*Knives, crashing airplanes,
refugee boats, cut-throats
and many more...*

Marla Mäestrom 2016

Kuidas anda riik kodanikele tagasi?

Viimaste nädalate sündmused Inglismaal, Ameerikas ja kodumaal on ju näidanud, et demokraatliku riigi poliitikas mängib lõppkokkuvõttes otsustavat rolli rahva arvamus ja avalikuse häälestus. Iseasi, kas see roll on alati positiivne – nii Brexit kui ka Trumpi võit näitasid, et rahva meelepaha lainel võib poliitikas juhtuda asju, mida sama rahvas hiljem eriti positiivselt ei hinda või koguni kokkunult vaatab.

Seepärast ongi nii oluline, kuidas rahva arvamus kujuneb, kas seda mõjutavad kõige enam telepildid, sotsiaalmeedia-kampaaniad ja tänavasõud või on rahva arvamuse küpsemisel otsustavam osa rahulikul asjade vaagimisel, süvitsi analüüsil, probleemide põhjalikul läbi vaadlemisel. Just sellist nn arutleva demokraatia mudelit on peetud kodanike parimaks võimaluseks poliitikas osaleda. Kuid selles on oma konks – see eeldab kodanikelt tahtmist ja aega asjadesse süveneda, pikka aruteluprotssi kaasa teha, osaleda koosolekutel või internetidebattides. Teisalt nõuab see poliitikutelt kannatlikkust ja avatust erinevatele kriitilistele seisukohtadele ning ekspertidelt oskust keerukaid probleeme lihtsas keeles lahti harutada.

On neid, kes väidavad valjul häälel, et mõistliku arutamise aeg on ümber, tulemas on uus demokraatia, mis väljendab end hõigete, pilapiltide, YouTube'i klippide ja ühelauseliste säutsudega. Selle põhjuseks peetakse noorte soovimatust

süveneda keerukatesse probleemidesse, oskamatust lugeda tekste, mis on pikeamad kui veerand lehekülge, ja muidugi tüdinemist vanadest mallidest ja neid peale suruvatest institutsioonidest, nagu erakonnad, parlamendid ja ülikoolid.

Mina ei usu neid jutte demokraatia hävimisest ja noorte soovimatusest tõsiste asjadega tegeleda. Sest meie ühiskonna tervis, meie riigi ja maailma tulevik on tõsised asjad. Arvan, et vanemal põlvkonnal, elukutselistel poliitikutel ja tõsimeelsetel analüütikutel on aeg lahti saada üleolevast suhtumisest noorte võimekusse kaasa rääkida ja kaasa mõelda, muidugi, kui ka nendega kaasa mõeldakse ja avameelselt ning siiralt probleeme arutatakse. Mulle tundub, et just poliitikute võõrdumus rääkida asjadest siiralt, nagu nad tõepoolest on, ning kuulata tõsiselt neid, kes on teisel pool võimubarjääri, on põhjustanud preaguse usalduskriisi, mis raputab Lääne demokraatiasid.

Seepärast on aeg meelde tuletada vana head arusaama demokraatia alusena toimivast avalikust foorumist kui kõigile avatud aruteluruumist, millel võrdsetena kohtuvad nii erakonnad kui vabakonnad, nii poliitikud kui reakodanikud, nii lihtsamelised imestajad kui ülitargad seletajad. See aruteluruum on meil tänases Eestis ju päris elavalt toimima hakanud nii sotsiaalmeedias, arvamusefestivalil, väiksematel foorumitel kui ka ajakirjanduses. Olen mõnigi kord kogunud, et meie ava-

liku arutelu tase on parem kui see, mida kuuleme Riigikogult. Nüüd jääb veel leida tee, kuidas vabakonna energia, mis neid arutelusid kannab, saaks jõudu juurde ka riigivalitsemise tasandil.

Tahan meelde tuletada, et algupäraselt on ka erakonnad tekkinud vabakonna rüpes ja on vanades demokraatiates tänaseni sellesse tugevasti juurdunud. Miks siis seal on ühendussõoned kodanike ja riigivalitsemise vahel lupjunud, on nende jaoks peaprobleem. Meil siin on aga teine mure: meie erakondadel on vabakondlikud juured veel väga nõrgad, vabakond näeb erakondades eeskätt võimumasinat ja võõristab neid sel määral, et isegi viimasel arvamusefestivalil suruti erakonnad platsi kõige kaugemasse kitsasse nurka. Kuid riik ei ole erakondade omand, nagu see võib mõnikord välja paista. Riiki pole vaja kodanikele tagasi anda, sest riik kuulub kodanikele. Erakonnad peavad saama selleks, mis on nende roll toimivas demokraatias – vabakonna osalusel küpsevate ja koonduvate rahva ootuste ja huvide poliitika keelde tõlkijaks ja täideviijaks.

Et selline side toimiks, peavad vabaühendused erakonnad hõivama, muutma need oma ideede ja arutelude väljundiks poliitikas. Võõrandumist saab ületada ainult teineteisele avala meelega otsa vaadates ja käsikäes tegutsedes.

MARJU LAURISTIN
ühiskonnateadlane

Ajaloo õppetund: kes oleks võinud arvata, et...!

Kui ülikooliõpingud ajaloo erialal on mulle midagi õpetanud, siis eelkõige seda, et ajaloo käiku ei tohi käsitleda iseenesestmõistetavana. Paraku kipume seda tihti tegema, vaadates toimunud arengutele tagantjärele sellise pilguga, justkui alati teadsimegi, mis suunas minna – olgu seda riigina, vabariikidena või inimesena.

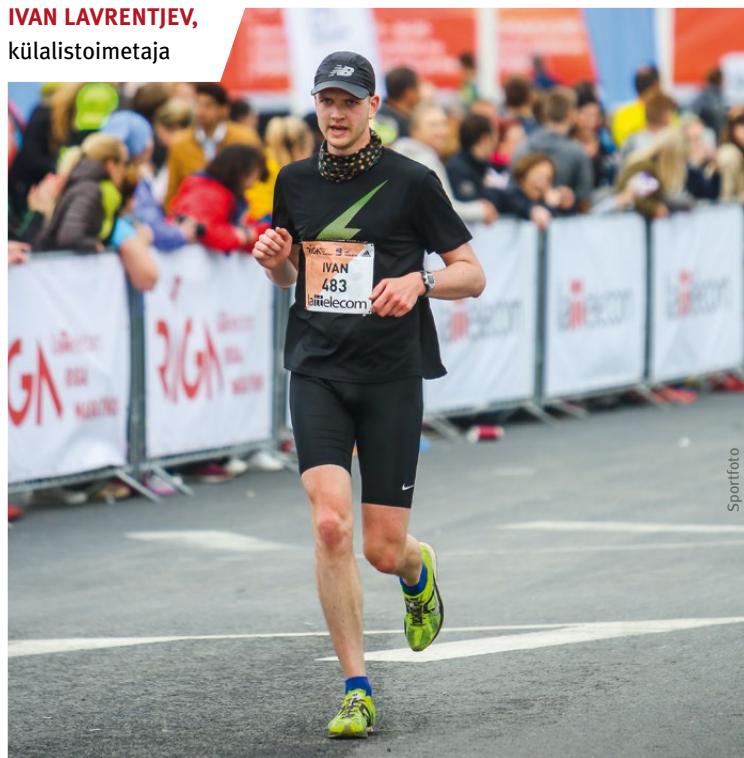
Aga olgem ausad: 1981. aastal pidasid vähesed Eesti taasiseseisvumist lähiperspektiivis võimalikuks, 1991 unistasid vähesed NATO või ELiga (toona EÜ) liitumisest, 2001 ei osatud ette näha neid algatusi, mis Eestit järgneva kümnendi jooksul edasi viivad. Võime kindlad olla, et ka 25 aasta pärast elame maailmas, mida tänapäeval vaevu ette kujutame.

Just seepärast ongi kasulik aeg-ajalt ajalukku vaadata ning rahulikult võtta. Näiteks väga paljudes ühis- ja vabakonna arengut ning vabadusi analüüsivates edetabelites edestame paljusid Ida-Euroopa riike, kelle stardipositsioon oli meie omaga võrreldes soodsam: vaadake kasvõi Ungaris või Poolas toimuvat, kus riigi etteotsa sattunud paremradikaalid piiravad ka kodanikuvaldusi. Sellest hoolimata kirume riiki ega pane head tähele. Vabakonna areng on lahutamatu osa riigi enda käekäigust, seepärast võtabki selle ajakirjanumbri mahukaim materjal vaatluse alla 25 viimast aastat mõlemas korraga, kõrvuti vabariikide liidus tehtuga.

Mõni võib selle peale ölgu kehitada – mida ma sellest öieti välja loen, kui aastal 1991 olin juba küpses eas ja mäletan kõike niigi?! Tõsi, eks paljud olidki. Aga esiteks ei ole inimlälu prügikast ning päris kõike ei mäleta keegi. Teiseks on alati mõistlik vaadata suuremat pilti – tihtipeale ei mõelda, kuidas riigi tasandil toimuv kajastub mu enda ühingu igapäevatoos.

Omaette huvitav nähtus on põlvkondade vahetus: kui mõned *Grand Old Lady/Man*'id välja jätta, ei tunne paljud 1990ndate vabakondlaste nimedest ühtegi ära. Mõni on tegevusala vahetanud, vähem aktiivseks jäänud või üldse siit ilmast lahkunud. Ajaloonumbri jaoks ajalehti sirvides märkas, et 10 või 20 aastat tagasi oli vabariikide meedias tunduvalt vähem kui tänapäeval. Veerand sajandit tagasi muret pakkunud probleemid kõlavad tänapäeval naljakalt. Samas, mõned kitsaskohad, millele juhiti ammu tähelepanu, on siiani lahendamata. Põnevat lugemist ja eks vaatame 25 aasta pärast uuesti ajas tagasi!

IVAN LAVRENTJEV,
kõiglane

Sportfoto

Harald Leppikson

Sisukord

ARVAMUS lk 2–5
Marju Lauristini, Martin A. Noorkõivu ja Ivan Lavrentjevi mõtted minevikust, tulevikust ja kodanikuühiskonnast

MIDA NAD MÕTLESID? lk 8–11
Millises kodanikuühiskonnast unistati viis, kümme, kakskümmend aastat tagasi? Mari Öö Sarv ja Ivan Lavrentjev sirvisid vanu ajalehti.

SOOVIDE TÄITUMISEST lk 12–15
Maris Jõgeva võrdles vabariikide liidus koostatud manifeste sellega, mis koalitsioonilepetesse ja pärisellu on jõudnud.

AJALUGU lk 16–30
Eesti, kodanikuühiskond ja vabariikide aastail 1991–2016. Meenutused ja mured, läbimurded ja tagasilöögid, üllatused ja õppetunnid.

TULEVIK lk 31–33
Unistused, fantaasiad ja visioonid – millises kodanikuühiskonnas elame aastal 2041?

PISIK lk 34–35
Kuidas me saame Eestile sünnipäevaks kinkida miljon head kodaniku, uuris Mari Öö Sarv

EMSL JA LIIKMED lk 36–39
Ei, kodanikuühiskond ei ole veel valmis. Vabariikide liidu liikmed tutvustavad enda suuremaid plaane järgnevateks aastateks.

DEBATT lk 40–41
Kas kodanikuühiskonna arendamine on riigi või igamehe enda asi? Eiki Nestor ja Maris Jõgeva argumenteerivad.

PARUSSKI lk 42–43
Коданикуюхисконнаст, миневикуст я тулевикуст вене кеэлес.

Kart-Kristijan Nigesen

Hea Kodanik on Eesti ainus perioodiline kodanikuühiskonna häälekandja, mis ilmub koos oma eelkäija EMSLi infolehega 1994. aastast hea ilmaga neli korda aastas ja trükiarv on seekord 3900.

Kõik autorid kirjutavad siin vabatahtlikkuse alusel – tuhat tänu sulle- ja pildimeistreile!

Tekstid valis ja toimetas

Mari Öö Sarv | marioeoe@heakodanik.ee

Kaasa mõtles

Ivan Lavrentjev

Kujunduse tegi

Karl-Kristjan Nigesen | karl@nigesen.ee

Keele eest hoolitses

Katrin Kern | kknern@ut.ee

Iga sõna eest vastutab

EMSL MTÜ, Telliskivi 60a, 10412 Kalamaja
664 5077 | info@heakodanik.ee
www.heakodanik.ee

ISSN 1736-7263

Internetis loetav heakodanik.ee/uudised (artiklid ükshaaval) ja www.heakodanik.ee/heakodanik (kogu ajakiri ja arhiiv)

Paberil leiad ajakirja EMSLi kontorist ja maakondlikest arenduskeskustest ning Tallinna Lennujaama raamatukogust. Oma postkasti saab ajakirja tellida, kui teatud koguse ja kontaktid heakodanik@heakodanik.ee. Ajakirja jätkuvalt tasuta ilmumist saab ka **toetada** – www.heakodanik.ee/toeta.

4041 0799
Trükitoode

Trükitud keskkonnateadlikus
trükikojas Ecoprint

Hea Kodaniku kirjastamist ja levikut rahastab
Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

SISEMINISTEERIUM

KÜSK

Kodanikuühiskonna
Sihtkapital

KODANIKUÜHISKONNA TOETUSEKS

Kaanel ehmatab Marko Mäetamm

Marko Mäetamm on silma jäänud paljudele. Ega meil selliseid rahva poolt tuntud-märgatud kunstnikke väga palju olegi, kelle peale kunstikriitikki nina ei kirtsutaks ega pobiseks midagi tarbija-maitsest või mandumisest. Marko pilte vaadates nad enamasti lihtsalt naeratavad.

Võimalik, et kuigi te ei seosta märgatud loomingut kunstniku enesega, jäid ju 2015. aasta presidendi vastuvõttu kaunistanud inimlikud loomafiguurid teile kindlasti silma. Uudistevoos olete vahest tähele pannud ka Temnikova ja Kasela Galerii usinat meediategevust, milles nende esindatav Mäetamm kenasti pildile mahub. Tõsisem kunstisõber külastas möödunud aastal kindlasti Marko näitust KUMUs ja adus, et teist nii krutskeid täis kunstnikku meil polegi. Võimalik, et ta märkas seda Marko kohati tumedaks kalduvat mängurõõmu juba kunagi varem, võibolla 2003. aasta Veneetsia biennaalil, kus Mäetamm esines koos Kaido Olega, või neli aastat hilisemal juba üksi eksponeeritud olles. Tõsiasi, et üks kunstnik oma maad tolle maailma moodsa kunsti suursündmusel kaks korda järjest esindab, on erakordne.

Ajakirja toimetaja Mari ütles Marko kaanepilti nähes, et ta saab sellist kunsti lasteaiast igal nädalal. Võimalik, aga vähe on neid inimesi, kes sedalaadi loomerõõmu 50ndatesse eluaastatesse kaasa võtavad ning suudavad nõnda kujutades ja jutustades ka veenvad olla.

Oot, aga miks Hea Kodaniku kaanel figureerinud noorte kunstnike seas nüüd selline vanake on? Aga see on juubelinumber, eks ole.

25 aastat tagasi oli kunstnikuteed alustav Marko Mäetamm sama noor kui toonane kodanikuühiskond. Vaimustus kõigest, mida nägi, otsis oma teed ja kompis kujutamislaias neopoppi. Kajastas aina enam teemasid, mis ümbritsevas kultuurikeskkonnas, väärtustes ja argises elus temas peegeldusi tekitasid.

90ndate kunstis domineeris läänemaailma tellimus, mida vahendas Sorose Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus. Vabanenud Ida-Euroopast tulev kunst pidi olema depressiivselt radikaalne, aga Marko sellisesse mudelisse ei mahtunud ja see oli tore. Tema kujutuslaad ja soov publikuga suhelda ... olid kuidagi liiga sotsiaalsed.

2000ndatel tõusis tänavalt kunstimaailma seltskond, kellest kuulsaim on vahest Banksy. Võimalik, et tänavakunsti tõus sillutas ka Marko vägagi kontaktsele kunstile teed. Sellisest perspektiivist vaadates võiks ta olla isegi endine tänavakunstnik, aga ei ole seda mitte.

Nüüdseks on Markost saanud üks Eesti aktiivsemalt promotud ja võimalik, et ka tuntumaid kunstnikke piiri taga. Hetkelgi kükitab ta Ameerikas ja üllatas hiljuti naabreid halloween'i puhul kõrvitsatest ehitatud lumememmega.

Vaata lisaks www.maetamm.net

KARL-KRISTJAN NIGESSEN

Erakogu

Ma tahan alustada kõige olulisemast mõttest. Kui mitte miski muu sellest jutust meelde ei jää, siis ma loodan, et see jääb: demokraatias on raske elada. See on filosoof Karl Popperi kõige geniaalsem mõte. Demokraatias on tema hinnangul raske elada, sest demokraatia on selline ühiskonnavorm, millega kaasnevad paratamatult muutused. Muutused on aga inimestele loomu poolest vastumeelsed ja ebameeldivad.

Tugev kodanikuühiskond aitab demokraatias elada

Vabadus viib muutusteni

Demokraatias on muutused paratamatud aga juba ainuüksi selle kõige lihtsama põhimõtte pärast, et regulaarselt vahetuvad valitsejad. Juba see, et riigi ja kõigi omavalitsuste tasandil on võimalik regulaarselt juhte vahetada, tähendab, et demokraatias ei saa kunagi muutused seisma jääda.

See ei ole aga kõik. Demokraatia olemuslikuks aluspõhimõtteks on inimeste vabadus tegutseda ja otsustada. Kui seda vabadust ei oleks, siis ei saaks demokraatia ilmselgetel põhjustel töötada.

Kuid kui see vabadus juba on, siis tähendab see automaatselt ka palju muud. See tähendab, et on ka vabadus teha uusi asju – luua uusi ettevõtteid, arendada tehnoloogiaid, luua uut kunsti, uurida uusi küsimusi teaduslikult. Demokraatia annab vabaduse põhjustada tööstusrevolutsioon, luua internet, automatiseerida sajanditepikkuse traditsiooniga töid ning täita inimeste päevad Facebookiga.

Muutused on rasked

Ilma nende vabadusteta ei saaks demokraatia püsida, kuid nendega kaasnevad kõik need muutused, mis maailma pidevalt keerulisemaks teevad ning meie igapäevast elu stressirikkamaks muudavad.

Sest ükskõik milliseid uusi asju me igaüks ise oma töös ja tegevuses ei loo, me kõik tunneme vajadust stabiilsuse ja muutumatuse järele enda ümber. See oli Popperi geniaalsus, et ta tundis ära, et inimestesse jääb alati soov stabiilsuse järele. Soov muutumatu hierarhia, muutumatu sotsiaalse grupi, rahuliku ja muutumatu maailmaseletuse järele.

Demokraatias võetakse need aga meilt

ära. Suures plaanis peaaegu et kogemata, aga sellest hoolimata võetakse.

Kõik muutub järjest kiiremini ja inimesed ei saa enam sellega hakkama. Nad tunnevad end üksikuna, langevad depressiooni, otsivad abi alkoholist ja meelelahutusest, kuid upuvad siis veel kiiremini sellesse. Seepärast on demokraatias elada nii raske.

Tugev kodanikuühiskond kaitseb muutuste eest

Mis on kodanikuühiskond? See on küsimus, millele olen oma lühikese elu jooksul pidanud vastama rohkem kordi, kui ma loendada jõuan. Kuid täna ma tahaksin sellele küsimusele anda veidi uue vastuse.

Ma väidan, et tugev kodanikuühiskond on olemuslikult miski, mis aitab selle demokraatiaga kaasneva raskusega hakkama saada. Ma väidan, et tugev kodanikuühiskond on ühelt poolt nagu langevari, mis võtab muutustelt kiirust maha, ning teiselt poolt nagu vooderdus talveriietes, mis kaitseb kukkumisel haiget ja viga saamise eest.

Esiteks võib see kaitsta, takistades muutusi. Kodanikuühiskond on selline ühiskonna olemise vorm, kus inimesed on organiseerunud viisil, mis võimaldab neil kollektiivselt reageerida muutustele ning selle kaudu vahel muutusi peatada ja vahel nende suunda või tempot korrigeerida. Olgu teemaks Rail Baltic, Taxify või Reidi tee, aga ka näiteks kooseluseadus.

Teiseks saab kodanikuühiskond pakuda inimestele just seda stabiilsust, millest inimesed demokraatias paratamatult puudust hakkavad tundma. Kogukonda, traditsiooni ja kaaslast. Siinkohal ma ei räägi ka lihtsalt MTÜdest – kõik inimeste

kollektiivsed vabatahtlikud tegevused, laulukoorid, tantsuringid, vätlusklubid ning ka erakonnad lähevad siia alla.

Tulevikustsenaariumid

Siit tulevadki meile kaks võimalikku stsenaariumi. Kui suudame oma kodanikuühiskonda hoida ja kasvatada, siis saame kenasti järjest kiirenevate tehnoloogiliste muudatustega hakkama ning meie demokraatia püsib. Kui aga meie kodanikuühiskond jääb liiga nõrgaks, siis tulevad muutused liiga kiiresti ning siis ei saa inimesed nendega hakkama. See viib pettumuse ja usaldamatuseni demokraatia ning demokraatlike institutsioonide vastu.

Me juba oleme selles punktis paljude Eesti inimeste jaoks. Muutused juba on liiga kiired olnud paljude jaoks ning meie kodanikuühiskond ei ole olnud piisavalt tugev, et inimesi kaitsta. Loodetavasti saame tulevikus sellega paremini hakkama. Enne kui on hilja.

MARTIN A. NOORKÕIV

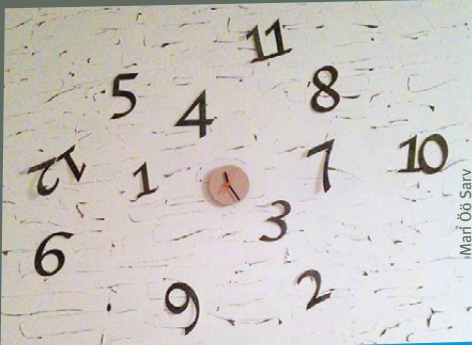
vabaihenduste liidu EMSL nõukogu liige

HALDUS-REFORMI veealune osa

See, et vallad ja linnad liituvad, ei ole üldse hirmus. Hirmus on aga see, kui suures liitumistuhinas ununeb sootuks ära kogukond, valdade-linnade inimesed ning koostöölepped vabaihendustega.

Külaliikumine Kodukant, Eesti Noorteühenduste Liit, E-riigi Akadeemia, Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik ning vabaihenduste liit EMSL andsid oktoobrikuus kohalikele aktivistidele nõu, kuidas haldusreformi aruteludes enda jaoks sobivaimaid KOVI-kogukonna koostõmudeleid otsida, vabaihenduste ja osaluskoodega seonduv liitumislepingutesse nõutada ning olemasolevaid teenuslepinguid hoida. Muu hulgas alustasid tööd ka liitumisvalvurid, kes kuni novembri lõpuni lepinguid lappavad ning nendest häid koostöölahendusi ja plaanitud valitsemiskorralduses parandamist vajavat esile tõstavad. Vaata ka kodukant.kovtp.ee/ omavalitsuste-liitumine

Annetagem AEGA!

Tööandjate Keskkliit ja Swedbanki annetuskeskond kutsuvad kõiki tööandjaid annetama heategevuseks oma töötajate aega: antagu igale töötajale üks tasustatud vaba päev aastas, et nad saaksid selle päeva jooksul teha midagi mõne ühiskonna heaks töötava organisatsiooni jaoks. Sellega on nüüd kaks asja.

Esiteks, kui sa oled tööandja, ole täitsa ja laena ka enda töötajad päevaks organisatsioonidele, kel pole võimalust neid inimesi palgale võtta, aga kes sellegipoolest vajalikku tööd teevad.

Ja teiseks, kui sul on selline organisatsioon, kellele kulubs ära see annetatud päev, anna endast märku, sest kust nad midagi teavad, et sa olemas oled ja abilisi vajad. Mõlemal juhul vaata siia ja asu tegutsema: www.annetameaega.ee.

Head kodanikud tulid ERMile appi

Keset presidendivalimiste segadust avas Tartus uksed tuliuus Eesti Rahva Muuseum, kuid kahetsusväärset polnud muuseumil enne avamist aega oma veebilehte ingliskeelseks teha, "sest et kibe viljamahategemineoli", kui laenata vabandust kirjandusklassikast. Appi tulid aktiivsed kodanikud Triin Männik ja Margus Palu, kes tundidega ingliskeelse veebilehe püsti panid. Männik meenutab, et kui nad juba pihta hakkasid, tuli abilisi järjest juurde: "Tõnu Runnel ja Voog andsid tasuta paketi ja registreerisid domeeni, Eesti üks paremaid arhitektuurifotograafe Tõnu Tunnel lubas oma fotosid kasutada, oma värsked ERMi-fotosid jagasid ka geenius. ee tegijad ning kiirelt tehtud tõlke toimetamisega tuli appi Britta Tarvis – täiesti vabatahtlikult, Britta me varem ei tundnud. Abi pakkujaid oli teisi. Väga kiirelt võeti meiega ühendust disainibüroost Velvet, kes soovis tekstide põhjal ERMi ametliku ingliskeelse kodulehe kiiremas korras üles seada, ja selle üle oli meil ainult hea meel." Männiku sõnul läks veebilehe tegemisele kokku 4–6 tundi, paranduste-täienduste ja küsimuste vastamisele teist sama palju.

Triin Männik: "Vahepeal ringles veebis mõnusalt irooniliseks väänatud vanasõna: kus viga näed laita, seal mine ja kirjuta arvamuskirjeldus. Kuid paljudes olukorda-

des ei jäägi tavakodanikul midagi muud üle kui probleemidele osutada või püüda neid sõnastada, sest inimesed ümberkaudu ei taju mõnd olukorda probleemina. Ja see on ok. Meie lähenesime sellises olukorras tegudega, sest ühe õhukese ingliskeelse veebilehe püsti panemine ei ole kahe meie-suguse "millennial'i" jaoks kuigi keeruline. See on lihtsalt väga praktiline lähenemine: kui katkise aia kohta arvamuskirjelduse võtaks kauem aega kui aiaaigu lappimine, siis on otstarbekam tööriistakuuri suunduda."

Õppetund aktsioonist on Männiku sõnul see, et kes pole valmis valmis kriitikat taluma ja sellele vastama, ärge võtku asju ette: "Paljude kaasmaalaste esimene emotsioon on igasugust initsiatiivi kritiseerida. Kui see pole probleemiks, siis ootab teid väga palju siiralt tänulikke ja sõbralikke inimesi, kes südame soojaks teevad."

Igal juhul on selle kõige tulemusena juba 6. oktoobrist Eesti Rahva Muuseumi ametlik ingliskeelne veebileht see, mis kodanikualgatuse korras sündis. "ERM, muide, ongi algusest peale rahva ühiselt loodud algatus, see ongi täiesti normaalne, et me sellesse üht või teistpidi ka teoga panustame, mitte ainult pileti- või maksurahaga," leiab Triin Männik.

EESTI RAHVA MUUSEUM
Estonian National Museum

Museum Tickets Contact

SERVICES EXHIBITIONS GALLERY SHOP

ET | Q

TICKETS

Welcome!
Estonian National Museum is open for visitors.

"This museum and these halls here in Raadi were built to honour the Estonian people and the country itself. It was built to honour our national consciousness and independence."
President Toomas Hendrik Ilves, 29.09.2016

Museum is open

Exhibitions
Tue - Sun: 10am to 7pm
Wed: 10am to 9pm

Restaurant
Tue - Sun: 12am to 7pm
Wed: 12am to 9pm

Gift shop
Tue - Sun: 10am to 7pm
Wed: 10am to 9pm

News

DEZEEN MAGAZINE: ESTONIA'S WEDGE-SHAPED NATIONAL MUSEUM OPENS ON FORMER SOVIET AIRBASE

Riigikogu / Erik Peinar

JAH, PROUA PRESIDENT!

Tänavu sügisel valis Eesti endale viiendat presidenti. Valimised hoidsid poliitikaühilistes pingeid üleval mitu ringi ning jõudsid ära tüüdata mittepoliitikaühilised, kui Riigikogus ükski riigipeakandidaat piisavalt häält ei saanud, valimine läks valimiskogu kätte ning nende tühjad sedelid ütlesid: “Ükski kandidaat ei ole piisavalt hea.” Poliitilised mängud või parima soovimine Eestile? See ei olegi enam tähtis, tähtis on see, et pärast valimiskogu läks presidendi otsimine tagasi parlamenti, kuid ühtki senistest kandidaatidest, olgugi et suvi läbi debattidel üle kuulatud – või just sellepärast, et suvi läbi debattidel üle kuulatud –, ei olnud mõtet enam valimiseks välja pakkuda. Uute kandidaatide otsingute järel esitas viis kuuest parlamendierakonnast 30. septembril kandidaadiks senise Euroopa Kontrollikoja Eesti

esindaja Kersti Kaljulaidi. Kandidaadina oli tal 90 Riigikogu toetushäält ning 3. oktoobri hääletusel 81 häält, kuid sellest piisas. Palju õnne, proua president!

“Tugeva demokraatia nurgakivideks on enesekindlad kodanikud ja eetilise riik. Enesekindel kodanik on lihtsasti äratuntav – teiste suhtes uudishimulik ja avara mõttemaailmaga tegelane. Enesekindla kodaniku taga on toetatav, aga ka usaldav riik, kes ei piira kodaniku vabadusi oma unistusi ellu viia,” kirjutas Kaljulaid oma avalikus kirjas kõigile Eestimaa inimestele. Ta nentis, et oleme jõudnud juba uude ajastusse, Eestist on kujunenud kodanikuühenduste riik. “Meie kõik olemegi riik. Lisaks maksutulule panustavad Eesti inimesed järjest enam oma riiki tegudega, ajaga, sõnaga. On aeg võtta see ressurss kasutusele. Tuleb leida, kuidas seal, kus meid on vähe,

või vajatakse üsna spetsiifilist tuge, saab osa avalikke teenuseid võtta üle kolmas sektor. Ma ei eelda, et nad teevad seda tasuta. Kuidas seda korraldada, küsisin TEDxi konverentsil Toompeal ja jäin küsima ka edaspidi. Avaliku sektori innovatsioon on alanud Eestist, teinud meist e-Eesti. Nüüd läheme edasi.”

Vabaiühenduste liidu juht Maris Jõgeva ütleb, et ootab presidendilt koostööd vabakonnaga ning jätkuvalt väljaütlemisi ja tegutsemist näitamaks, et kodanike tarkust, oskusi ja osalemisest tekkivat jõudu on mõistlik paremateks otsusteks ja teenusteks rohkemgi kasutada. “Usun ka me vastse presidendi võimesse seista selle eest, et erinevad huvid saavad riigis võrdselt arvestatud, ning tema valmisolekusse võtta eestvedaja vastutus ning tegutseda, kui seda mingil põhjusel ei ole siiski juhtunud,” on Jõgeva optimistlik.

EKAKi kuulamisel on teravik tulevikul

8. novembril käisid head kodanikud Riigikogu põhiseadus-, sotsiaal ning hariduskomisjoni avaliku koosolekul, mis korraldati kodanikuühiskonna teemalise arutelu ettevalmistamiseks Riigikogus. Oma ettekannetes pakkusid Tarmo Jüristo (Praxis), Hille Hinsberg (sotsiaalse innovatsiooni rakkerühm) ning Maris Jõgeva (EMSL) välja mitu võimalust selleks, et kõrvaldada tõkked ja anda vabakonnale rohkem jõudu, et see saaks järgmistel kümnenditel kasvada, rohkem inimesi ühiskonna asjadesse kaasata, mõjusamaid katsetusi laiendada ja uut moodi lahendustega töötada. Paraku astus dialoogi ootamatult sisse valitsuskriis, mis tähelepanu endale nõudis. Millal Riigikogu suures saalis kodanikuühiskonnast rääkida saab, veel ei tea.

Kokkuvõtet arutelust saad lugeda heakodanik.ee/riigikogu-kuulamised

UUS KOALITSIOON sai palju ettepanekuid vabaiühendustelt

Kui peaminister Rõivas oli umbusaldatud ja uued koalitsioonipartnerid hakkasid koos kõnelema teemal “millist Eestit me nüüd ilma Reformierakonnata hakkame tegema”, panid mitmed organisatsioonid kokku ettepanekud, milline see hea Eesti nende huvirühmade jaoks on. Oma seisukohad kodanikuühiskonna võimestamisest ja paremast ära kasutamisest riigi arengus saatis läbirääkijatele ka vabaiühenduste liit EMSL.

Eesti Noorteühenduste liidu, Üliõpilaskondade liidu, Õpilasiidu ja Inimõiguste keskuse ettepanekud olid selged ja läbimõeldud ning ilmusid lauale kohe, kui uued koalitsioonipartnerid olid end näidanud. Konkreetseid ja kindlameelseid ettepanekuid poliitikutele räägivad eestkosteorganisatsioonidest, kes tunnevad oma sünrühmade muresid ega jäta kasutamata ühtki võimalust nende eest seista või lausa nõuda, kui see on asjakohane.

Mida peeti kodanikuühiskonnaks üheksakümnendatel ja millisest kodanikuühiskonnast unistati nullindatel? **MARI ÖÖ SARV** ja **IVAN LAVRENTJEV** tegid ninad arhiivitolmuseks ja tsiteerivad ammuseid ajalehti, kus tulevikku vaadati. Ruumile mõeldes jäid tsiteerimata kõik need inimesed, kelle arvamusi te viimased kümmekond aastat niikuinii igalt poolt lugenud või kuulnud olete.

Millist Eestit me tahtsime?

Unistusi kodanikuühiskonnast läbi veerandsajandi

Presidendikandidaat Lennart Meri:

“Me tahame tugevat, aga moodsat eesti külaelu ja põllumajandust. Aga külaelu ei ole enam mitte ainult põllumees. Praegu on terves maailmas tendents, et külaellu kuuluvad ka väikeettevõtted. Nii oli õieti juba ka Eesti vabariigi lõpuaastail.

Meie julgeoleku huvides juba ei või lubada, et põllumajandus areneks isevooluteed, et me laseksime tollid täiesti alla, hakkaksime sööma Portugali tomateid ning meie põllumehed asuksid elama Õismäele. Me peame eesti küla säilitama selleks, et ta oleks vajaduse korral võimeline ennast kaitsma, et tema najal teotseks tugev Kaitseliit ja igal ruutmeetril ja hektaril oleks oma peremees, kel oleks peremeheõigused.”

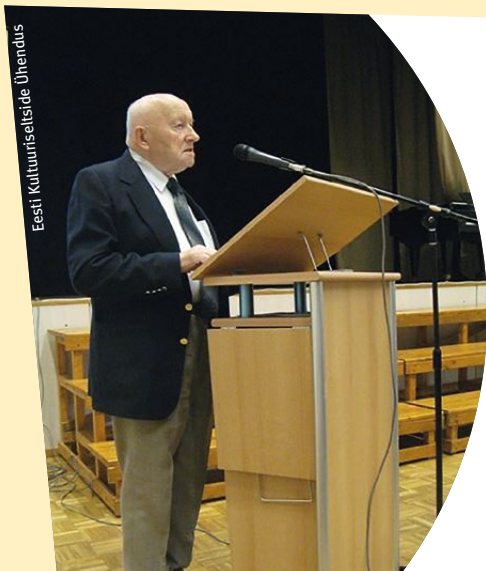
Maalehe usutlusest presidendikandidaatidega 17. sept 1992

Kultuuriseltside eestvedaja Valter Haamer

“Eesti majandusareng on olnud küllalt edukas. Samal ajal ei ole riik kaasanud kodanikke ühiskonna ees seisvate probleemide lahendamisse. Meil on erakondadekeskne ühiskond.”

“Kodanikuühiskond: kellele, milleks?” Riigikogu toimetised, 2003

Majandusteadlane, ühistegevuse asjatundja Jaan Leetsar:

“Kahjuks on ka Ülemnõukogus veel vastu võtmata ühistegevusseadus ja korrigeerimata teisedki seadused, mis ei luba kunagi ühistutele kuulunud varasid talunikele ja nende kunagiste ühenduste tegevusjärglastele tagasi anda ega ühistutele tuginevat põllumajandussüsteemi välja arendada”.

“Ühistu ja/või aktsiaselts” Rahva Hääl, 3. nov 1991

Scampix Baltics / Ove Maitla

Külaliikumise Kodukant president Kaja Kaur

“Meist endist ja meie tegudest sõltub Eestimaa tulevik – küla liigutamises osalemine on üks võimalus tulevikku luua ja seda kõik maapäevad teevadki.”

Tervitus külade V maapäeval Lääne-Viru maal augustis 2003

EMSLi töötaja Taivo-Ahti Adamson

“Kui kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni tööversioon on läbinud üldrahaliku arutelu ja Riigikogu kontseptsiooni kinnitanud, saame hakata rääkima demokraatiast sõnadega, millest kõik ühtmoodi aru saavad. Siis on võimalik hakata üle vaatama ka kodanikuõpetuse õpikuid, et tuua sinna sisse kodanike osalemine riigi asjades, näidata ära konkreetsed mehhanismid, mille kaudu saavad kodanikud riigi asjade otsustamisel tegelikult osaleda ja kuidas kujuneb tegelik vastutus riigi ja ühiskonna ees. Täna on ju usutud, et vastutusega on asjad pahasti sellepärast, et inimestel on halb iseloom. Tegelikult elame endiselt sellises süsteemis, kus vastutus ei ole veel oluline.”

“Vastutuse kaudu kodanikuks!” Õpetajate Leht, 10. märts 2000

“Väikeriik peaks aga globaalses konkurentsipüsimiseks leidma endale identiteedi ja ühise mõtte. Selle peaks rahvaga läbi arutama nii, et enamikus ühiskonnast mõistaks, seda toetaks ja toimetaks eesmärgi nimel.”

“Tänane mittetulundusühing iseenesest pole kodanikualgatus, vaid pelgalt juriidiline vorm. Kui riik ja kodanikud näeksid kodanikualgatus ja kodanikuühenduste osalust ning selle kaudu vastutuse tekkimist oma riigi asjade ajamisel, siis tuleb see ka defineerida ja reglementeerida.”

“Riik, kodanik ja nende vastastikune huvi”
Kesknädal, 6. märts 2002

ERR

Tiina Randma

Sotsiaalteadlane Tiina Randma

“Kas leiduks Eestis mõni kool, mis sõnandaks võtta oma kallakuks mitte majanduse, vaid kodanikuühiskonna? Kas mõni kool riskiks hakata oma õpilastele põhjalikumalt õpetama, mis on demokraatia, mis on poliitika? Ja kas sellesse kooli hakkaks tulema huvilisi üle kogu Eesti, nagu praegu kogunevad muusikahuvilised õpilased muusikakoolidesse ja kunstihuvilised kunstikoolidesse?”

“Kooli kallak: kodanikuühiskond”
Õpetajate Leht, 28. jaanuar 2000
(Refereeritud “Maurusest”)

Alari Ramm

Presidendikandidaat Lagle Parek

“Me ei peaks üle tähtsustama materiaalseid väärtusi. Praeguses vaesuses peitub oht, et seame materiaalsed väärtused liiga kõrgele. /---/ Mind häirib natuke, kuidas kõigis programmides rõhutatakse, et saame jõukaks ja rikkaks. Mina tahaksin jõuda omanäolisse ühiskonda, kus põhitähtis on eneseteostus, oma koha leidmine. See on Eesti võtmeküsimus – kas suudame vääriliselt hinnata iseolemist, mitte ainult rikkust.”

Maaleht, 17. september 1992

“Nii sise- kui välispoliitikas peaks märksõnaks olema avatus. See suudaks meid ainsana päästa praegusest eetilise-moraalsest kriisist, millest tuleb ka kõik ülejäänud halb.”

Päevaleht, 15. september 1992

Praxise projektijuht Daimar Liiv

“Senise hasartmängumaksunõukogu asemel tuleb luua suurepäraselt toimiva Kultuurkapitali eeskujul kolmanda sektori arengut toetav Kodanikeühiskonna Sihtkapital.

Poliitikutel tekiks ülevaade mittetulundussektoris toimuvast, sellest, mis raha ja millise tulemusena kuhu läheb, ning võimalus sektori arengut teadlikult toetada. Mittetulundussektor saaks omakorda kindluse, et tema eksisteerimise ja arenemise minimaalsed vajadused saavad rahuldatud ja tal on võimalus teda otseselt mõjutavas poliitikas kaasa rääkida.

Raha sihtkapitali tuleks seni hasartmängumaksunõukogule laekuvast rahast. Just selle nõukogu tegevuse sisuline reguleerimatus ja siit tulenev institutsiooniline nõrkus ning demokraatlikule riigikorraldusele lubamatu ülemäärane suva otsuste langetamisel on peamiseks põhjuseks, miks on vaja olukorda muuta. Seda on tõdenud nii Riigikogu liikmed, valitsus kui ka mittetulundussektori esindajad.

Sihtkapital oleks eelkõige uute ideede ja lähenemiste ning mittetulundussektori ja kodanikeühiskonna tugistruktuuride toetaja. Sektori jätkusuutlikkuse tagamiseks võiks igal aastal minna 10–20% sihtkapitali eelarvest. Üks oluline valdkond, mida selle raha eest tuleks tugevdada, on demokraatlikult loodud katusorganisatsioonide tegevus. Katusorganisatsioonid peaksid saama võimaluse täita vähemalt oma klassikalisi ülesandeid – infovahetus ja poliitilise sõnumi edastamine, koolitus ja liikmete tehniline toetamine ning kolmanda sektori uurimine.

Oluline muudatus oleks seegi, et mittetulundusorganisatsioonid saaksid ise kindlalt rahajagamise põhimõtete väljatöötajate ja raha jagajate hulka. See vähendaks riigiametnike võimalusi omavoliks ja korruptsiooniks ning tooks juurde väga hea ekspertiisi.

Väga oluline on ka, et sihtkapitali juhtkonda saaksid hea mainega inimesed, kes asja tõesti jagavad, mitte ei ole lihtsalt poliitiliselt ustavad käsutäitjad. Poliitilise esindatuse ja tasakaalu tagamiseks on nii opositsiooni- kui koalitsioonipoliitikutele nõukogus ette nähtud omad kohad.

Samal ajal jääksid kõik teised Eesti ja välismaa rahaallikad praegusel kujul alles.”

“Sihtkapital lööks korra maha” Postimees: Foorum, 27. juuli 2001

Erakogu

Reformierakond

Ühiskonnateadlane Kaarel Haav

“Riigivalitsemise reform on olnud pidevalt päevateemaks alates 1992. aasta vabadest valimistest. On hämmastav, et senini pole soovitud määratleda selle reformi sisu poliitilisel tasemel.”

“Eesti pole veel täielikult taastanud Euroopa tsivilisatsiooni põhialuseid, kodanike vabadust ja võrdõiguslikkust.”

“Eesti probleem: eelmodernismist järelmodernismi” – ettekanne konverentsil “Eestimaa edendamise postmodernistlik alternatiiv” Hiiu maal, 1. veebruar 2000

“See, et toimuvad vabad valimised, ei tähenda veel, et kõik probleemid on lahendatud ja demokraatia tagatud. Ei ole – see on ainult üks, aga mitte piisav eeldus. Näiteks on meil juba kümme aastat haldusreformi juttu, seniajani aga ei teata, mis asi see haldusreform on. Antud juhul määraksin reformi mõtte selliselt: vabanemine keskaegsest või noh, nõukogudeaegsest mudelist.”

“Postmodernistlik mudel tähendab seda, et me tunnustame poliitilist otsustamist, poliitikuil on selleks õigus, neil on selleks volitused, aga see ei tohi olla ainus. Mitte nemad ei ütle, kas me elame hästi või halvasti, ka meil võib olla oma arvamus. Aga see praegu ei toimi. Millal see toimima hakkab, sõltub paljuski poliitikute soovist midagi ära teha. Kui nad tõesti tahavad, et midagi muutuks, siis peaksid nad loobuma sellest mudelist, et nemad ütlevad, kas muutused on toimunud või ei. Nad peaksid arvestama ka teiste sisukohtadega, laskma ka teistel midagi ütelda.”

Intervjuu Urmas Laurile “Muutmiseks on vaja poliitilist tahet”
Hiiu Leht, 1. veebruar 2000

Meie, Eestimaa vabaihendused, saame ja tahame olla sillaks kodanike ja riigi vahel. Me soovime pakkuda tugeva kodanikuühiskonna abil toetust omaalgatust väärtustavale poliitikale, et elu Eestis läheks riigi ja vabaihenduste koostöös paremaks ja turvalisemaks.

(vabaihenduste manifest 2007)

Vabaihenduste manifestid

näevad alati paremat tulevikku

Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsiooni (EKAK) koostamine üheksakümnendate lõpus, selle läbirääkimine poliitikutega ning aastatel 2002-2003 kontseptsiooni elluviimise eest seismine on olnud tõenäoliselt üks mõjusamaid vabaihenduste ühiseid poliitikaalgatusi Eestis. EKAK kirjeldas teemasid, millega on vaja töötada, kui tahame, et Eestis oleks tugev kodanikuühiskond. **MARIS JÕGEVA** uuris, kuidas on vabaihenduste manifestide nõudmised EKAKist alates aja jooksul arenenud ning kui palju on poliitikud neid kuulda võtnud.

Vabaihenduste liit on alates 2007. aasta Riigikogu valimistest koostanud ja tutvustanud mängus “avalik poliitika” osalejatele meeldetuletusi, millised on vabaihenduste ootused valitsejatele ning millised muutused on vajalikud, kui unistuseks on õitsev kodanikuühiskond. On teemasid, mis valimistest valimisteni manifestides korduvad, ja on ettepanekuid, mis on ka teoks saanud. Mõnel juhul on selgelt näha vabakonna isu kasvamist, teistel juhtudel seda, kuidas vabaihendused on õppinud oma vajadusi täpsemalt sõnastama.

Esimene, 2007. aasta manifest oli

järgnenutest pikem ning kõige üksikasjalikum, rääkides sellest, et otsused peavad saama paremaks, kodanikud teadlikumaks ja aktiivsemaks, ühendused elujõulisemaks. Palju tähelepanu sai kodanikuharidus, tähtsustati koolitusi ja arenguprogramme nii vabaihendustele kui ka ametnikele. Üheks olulisemaks ettepanekuks väarikast nimekirjast oli aga Kodanikuühiskonna Sihtkapitali loomise idee, mille järele oli sellel ajal juba üsna suur vajadus välisfondide rahastatud programmide lõppemise tõttu. Sihtkapital ka loodi ning on üks manifestide tähtsaimaid tulemusi senini.

2009. aasta kohalike omavalitsuste valimiste eel valminud ettepanekute platvormi tähelepanuväärseimaks osaks sai hea valimistava, mille EMSL rääkis läbi erakondadega ning millest sündis hiljem üks pikk traditsioon EMSLi ajaloos – valimiste valvamine. Muus osas aga juhtiti manifestiga linna- ja vallavolikokku pürgijate tähelepanu tänaseks üsna igapäevaste käitumise heade tavade vajalikkusele, nagu kogukondade kaasamine (leppida kokku reeglites, kuidas toimub avalikkuse ja ühenduste kaasamine otsustesse, teha reeglid avalikuks), teenuste delegeerimine (selgitada välja vajalike teenuste vajadused ja nõudluse ulatus ning analüüsida, milliseid teenuseid saab ja oleks vaja lepinguliselt ühendustele üle anda) ning rahastamine (leppida kokku rahastamise põhimõtted, teha need avalikuks ühes eraldiste ja aruannetega). Eeskujuga soovitas manifest võtta riiklike praktikate suunamiseks koostatud headest tavadest.

2011. aasta Riigikogu valimiste eelse manifesti koostamine sai alguse vabaihenduste kärjatel juba aasta varem maikuus. Sel korral otsustati keskenduda

vähesemale, kuid olulisemale: paljude ideede ja soovide seast valiti välja ettepanekud, mille puhul tundus poliitiline tahe möödapääsmatu. Seitse parlamendist ja valitsusest sõltuvat tegevusettepanekut puudutasid olulisemaid ootusi kaasamises, rahastamises, andmete korrastamises, teenuste delegerimises, annetamise soodustamises.

2015. aasta parlamendivalimiste eelne sõnum ütles, et riigil on vabähendustest kasu, sest nad saavad tegeleda ja tegelevadki tihti teemadega, millega teised ei saa või ei taha, reageerivad ühiskonna valukohtadele kiiresti ning suudavad oma tegevusega keerulisemaid probleeme ka ära hoida. Et esiteks on kodanikualgatuse toel võimalik leevendada teravaimaidki probleeme ning kindlustada ühiskonnas vajalik sotsiaalne toimetulek. Teiseks aitavad vabähendused hoida valitsemist avatuna ning tasakaalustada riigivalitsemises huvisid – selgitada ühisosa, selle eest seista ja osalemiseks platvorme luua. Kolmandaks on tähtis vabähenduste roll kogukondade muutmisel sellisteks, kus inimestel on hea elada. Manifest esitas 11 ettepanekut, mis võiks aidata vabähendustes olevat potentsiaali suurendada ning koostöö kodaniku ja riigi vahel paremini tööle saada. Koalitsioonileppesse võttis uus valitsus mugavalt kodanikuühiskonna arengukava elluviimise ning Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustiku töö tulemusena sotsiaalse ettevõtlusega seotud teemad.

Kümne aasta jooksul on ettepanekud kodanikuühiskonna edendamiseks läinud täpsemaks, peegeldades vabähenduste professionaalsuse kasvu, aga ka nõudes esindusorganisatsioonidelt palju põhjalikumalt eeltööd ettepanekute selgitamisel ning argumentidega vääristamisel. Manifestid on edukad, kui suudavad mõista tulevikku – pole ju mõtet rääkida suure suu ja südamega millestki, mis juba olemas. Läbirääkimiste keerukus seisnebki enamasti selles, kuidas vabähendused ekspertidena suudavad otsustajatele, kellele manifestid on mõelnud, oma tulevikuvaate omaseks teha. Oleme oma valdkonna asjatundjad, kuid ei saa eeldada, et teised teavad sama palju ja neil on samaväärsed kogemused. Seepärast on kasulik visioone luua ning läbirääkimised hoida töös ka valimistevahelisel perioodil. Ehk rohkemgi, kui varem.

Kodanikuühiskonna ministrid vaatavad tagasi

VALLO REIMAA: minu rujaline ametiaeg (aprill 2007 – jaanuar 2008)

Minu ministriks olek algas situatsioonis, kus oli jäetud ära traditsiooniline kodanikuühiskonna arengu arutelu ning üldine suhtumine teemasse oli üsna nukker. Sellepärast võib saavutuseks lugeda, et kantsler Einike Uri kaasabil õnnestus kodanikuühiskonna arengu arutelu Riigikogu tööplaani siiski sisse suruda.

Tänu EMSLile oli koalitsioonilepingusse sisse võetud punkt kodanikuühiskonna sihtkapitali loomiseks. Kuigi mu ametisse asumisel 2007. aprilli lõpul igasugune eeltöö ja ausalt öeldes ka valmisolek selleks puudus, viis nõunik Kadri Jäätmaa mind kiiresti kokku Agu Laiuse ja Urmo Kübaraga, kellega kavandasime esmakordselt uue institutsiooni loomiseks laialdase ja meetodiliselt korrekse kaasamisprotsessi. Toimus tõeline võidujooks ajaga, samal ajal käisid ka “omavõlliselt” algatatud halduskorralduse edasiarendamise arutelud, kuhu loomuliku

osana kuulus ka kohaliku demokraatia tugevdamise komponent, kohalike teenuste ja e-teenuste kontseptsiooni väljatöötamise algus, planeeringuprotsessi ja kohaliku demokraatia tugevama sidustamise küsimus ja palju muud. Saab selgeks, kui rujalisse perioodi sihtkapitali kontseptsiooni ja rakendusdokumentide väljatöötamine langesid.

Meeldiv oli lepinguline koostöö Tartu Vabatahtlike Keskusega, kellega katsetasime tegevusvaldkonna toetusmehhanismi, aga ka Peipsiveere programmi loomine. Hiljem võttis EAS me katsetatud omafinantseeringu programmi arvestamise võtte kasutusse, Peipsiveere areng on tänaseks muljetavaldav.

Erakogu

SIIM KIISLER: kogesin vabakonna rõõmsameelsust töövarjuna (aprill 2007 – jaanuar 2008)

Kõige rohkem saan uhkust tunda Kodanikuühiskonna Sihtkapitali kiire arengu ja rahastamise korraliku kasvu üle. Asusin ministriametisse just sel hetkel, 2008. aasta alguses, kui KÜSK käivitati, ja saime väga kiiresti suhteliselt suure raha sihtkapitali kaudu liikuma. Uhkust tunnen selle üle, et ka raskel masuajal päästisime toetussummad kärpimisest ja hiljem liitsin ka kohalikuks omaalgatuseks ettenähtud eelarve KÜSKiga. Sihtkapital kasvas kiiresti edulooks, mille läbipaistvat ja tõhusat tegutsemist saab alati eeskujuks

seada.

Tõeliselt tore mälestus on EMSLis töövarjuks olemisest. Aasta oli 2010 ja mõnel inimesel oli väga raske tookord uskuda, et mina olin ministrina Urmo Kübara töövari – mitte vastupidi. Sain ühe päevaga väga palju targemaks ja nägin, kui tore ja rõõmsameelne seltskond EMSLis koos oli.

Karl-Krisstjan Nigesen

HANNO PEVKUR: teen lühidalt (märts 2014 – november 2016)

Minul on kõige suurem heameel KODARA üle ja rõõmu teeb see, et oleme esimestel arengukava aastatel saanud tagada ka raha vastavalt arengukavas toodule.

EMSLiga on kokkupuuteid olnud päris palju ja raske on ühte konkreetset mälestust välja

tuua. Kui, siis EMSLi juhtide innukas seisimine nii KODARA kui üldse laiemalt kodanikuühiskonna eest.

Karl-Krisstjan Nigesen

KAASAMINE JA OSALEMINE

2007 Ootus, et kaasamisest saaks loomulik osa ametnike igapäevatööst, ning ettepanekud luua igas ministeeriumis reeglid poliitika kujundamise ja õigusloome protsesside juhtimiseks, koolitada ametnikke kodanikuühiskonna teemadel ja anda neile juurde oskusi paremaks dialoogi loomiseks, toetada tegevusi, mis tõstavad vabaihenduste suutlikkust osaleda.

Kodanikuühiskonna teemad said ametnike sisseelamiskoolituste kavva ning perioodi 2007–2014 eurorahast korraldati suuremal hulgal kaasamiskoolitusi. Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri 2011. aastast kirjeldab mh ka huvirühmade kaasamist kui loomuliku õigusloome protsessi osa.

2011 Täpsustus, et paremaks kaasamiseks on vaja teha kättesaadavaks informatsioon kõigi riigi tasandil toimuvate strateegiatega ja arengukavade ning õigusaktide eelnõude kohta nii, et näha oleksid protsessi etapid, ajakava ning võimalused otsuse kujundamises osaleda.

2015 Põhiteemaks läbipaistvus ja osalemisvõimaluste parandamine: vaja on selgepiirilist õiguslikku raamistikku, kaasamisvõimaluste ja e-osaamise edasiarendamist, lobitööle kindlaimad reeglid ning rohkem avatust Riigikogu töösse.

Aastast 2008 avatud portaali osale.ee üks mõte oli õigusloomeprotsessidele avatult ettepanekuid koguda, kuid tänaseks on leht jäänud üsna staatiliseks; kodanikele hiljem avatud eelnõude infosüsteem töötab eelkõige kooskõlas-tusplatvormina. Kaasamise kava avaldamine on pigem erand ja seepärast on protsesside avatus endiselt teema. Huvikaitsetegevuste rahastamiseks on vabaihendused otsinud ise võimalusi, viimastel aastatel on toetanud ka KÜSK, Norra/EMP programmid ning EL toetused. 2016. aasta lõpus tekkinud valitsuskolitsioon lubab kujundada selgema vabaihenduste kaasamist ja osalemist toetava poliitika.

KODANIKUHARIDUS

2007 Kodanikuhariduses nägid vabaihendused olulisimat võtit kodanikuaktiivsuse kasvaks. Rõhutati vajadust pikaajalise riikliku kodanikuhariduse kava järele, koostöös noorteühendustega noorte ühiskondliku aktiivsuse programmi algatamise järele ning kogu elanikkonnale suunatud vabahariduslike programmide ja täiendkoolituste järele. Ja mitte vähem tähtis: viia üldhariduskooli õppekavva sisse praktika vabaihendustes, mis võimaldaks õpilastel tutvuda nende tegevusega ja enda osalemisvõimalustega.

2011 Manifest meenutas, et tahame viia üldhariduskoolides õppeprogrammi osana ühiskonnaõpetuse raames sisse kogukonnatöö tunni, kus õpilased praktiseerivad kogenumate juhendamisel mõnes kohalikus vabaihenduses.

Riiklikku kodanikuhariduse kava ei ole senini, kuid kodanikuharidusega tegelevad rohkemal või vähemal määral noortevaldkonna, elukestva õppe ning kodanikuühiskonna strateegiad. 2013. aastal võttis EMSL ette ning katsetas esimest korda koos Rakvere gümnaasiumidega kogukonna-praktikat. Tänapäevaks on programm jõudnud 15 kooli.

2015 Ettepanek võimaldada koolidele rohkem ressursse kodanikuhariduseks ning vabaihenduste kaasamiseks, täiendada õpetajakoolitust ning kaaluda kodanikuhariduses osalevatele vabaihendustele pearahal põhinevat toetusüsteemi, mis võiks kodanikuhariduse programmide stabiilsuse tagada. Teiseks ettepanekuks oli algatada kohaliku demokraatia edendamise programm, millega asumi- ja külaseltsidele ning noorte osaluskoegadele anda rohkem ressursse seista avaliku huvi eest ning olla ühiselu katalüsaatoriks.

VABATAHTLIK TEGEVUS

2007 Esimene ettepanek toetada riigieelarvest sihtotstarbeliselt järgmise viie aasta jooksul vabatahtliku tegevuse süsteemi väljaarendamist, teiseks näidata avaliku sektori eeskuju ärisektorile, andes igale teenistujale õigus võtta aastas 1–2 vaba päeva vabatahtlikuks tegevuseks mõne vabaihenduse juures. Kriisiolukorras kompenseerida riigi poolt vabatahtlike päevatasu tööandjale.

Aastateks 2007–2010 sai Eesti esimese vabatahtliku tegevuse arengukava ning alates sellest ajast on Siseministeerium hoidnud vabatahtliku tegevuse arendamise kui ühe kodanikuühiskonna arengu valdkonna oma hoole all. Külaliikumine Kodukant on selles ministeeriumile partner.

2015 Meeldetuletus, et vabatahtlik töö peab olema tunnustatud ja selleks on vaja laialdasemat teavitustööd, vabatahtlike kaasajate toetamist, vabatahtlike ja abivajajate kokkuviiimist ning vabatahtliku kogemuse arvestamisel avaliku sektori eeskuju.

Paljude loetletud teemadega tegeleb Külaliikumine Kodukant, 2016. aasta sügisest kutsub Tööandjate Keskliit tööandjaid üles lubama oma inimesi tasustatud tööajast üheks päevaks aastas vabatahtlikena ühiskonna heaks tööle.

RAHASTAMINE JA MAKSUPOLIITIKA

2007 Olulisim ettepanek oli luua kodanikuühiskonna arendamise sihtkapital, aga manifest sõnastas ka ootused, et on vaja terviklikumat nägemust ja ühtseid põhimõtteid vabaühenduste rahastamiseks avalikest vahenditest, eristades selgelt projektitoetused, tegevustoetused ja lepinguliste tööde-teenuste tellimise. Tegevustoetuste puhul rõhutas manifest vajadust minna üle pikaajalistele raamlepingutele, eraraha kaasamiseks aga vajadust korrastada maksupoliitikat, et eraisikud saaks teha annetusi maksuvabalt piiranguteta.

Aasta hiljem loodi Kodanikuühiskonna Sihtkapital, mis tänaseks on kasvanud ja muutunud olulisimaks kodanikuühiskonda toetavaks fondiks, kuid mille eelarve on jäänud püsima algusaastate tasemele. Samal aastal alustas Siseministeerium vabaühenduste rahastamise kontseptsiooni koostamist, et leida lahendusi rahastajate korrastamiseks.

2011 Manifest tuletas meelde vajadust võimaldada avalikes huvides tegutsevatele vabaühendustele tegevustoetust ning luua selleks süsteem, samuti korrastada mittetulundusühenduste toetamist hasartmängumaksust. Annetuste soodustamiseks pakuti välja võimalus anda inimestele võimalus määrata tuludeklaratsioonis, kas nad soovivad vabaühendustele tehtud annetustel saadavat tulumaksutagastust endale või suunavad ka selle annetuse saanud organisatsioonile.

2013. aastal valmis kodanikeühenduste riigieelarvest rahastamise juhendmaterjal, mis selgitab rahastamise põhimõtted, eristab rahastamise liigid ning kirjeldab häid praktikaid.

2015 Manifest juhtis tähelepanu, et vabaühenduste toetusprogrammide tõhusust ja mõju on vaja kasvatada, sh lõpetada katuseraha jagamine ning reformida hasartmängumaksu nõukogu. Rohkem on vaja strateegilise partnerluse leppeid ning riskikapitali tõendus- ja katseprojektideks. Lisaks pakkus manifest välja enam ettepanekuid eraraha kaasamiseks kodanikuühiskonda: sotsiaalse eesmärgiga majandustegevus olgu selgelt lubatav, arengutoetused sotsiaalsetele ettevõtetele tagatud sarnaselt äriühingutega. Annetused saaks eristada teistest tulumaksu mahaarvamistest ning annetamist võiks soodustada see, kui kaotada annetuste tulumaksusoodustust piirmäärad.

Kodanikuühiskonna Sihtkapitali eelarvest ei piisa enam arengu tagamiseks. Enamik ministeeriumidest võimaldab oma pikemaajalistele partneritele tegevustoetust, strateegilise partnerluse lepingud on sõlminud aga vaid Siseministeerium ning Tarbijakaitseamet. EMSLi koostatud variraport vabaühenduste rahastamise teemal tõi teravama probleemina esile poliitiliselt suunatud rahastamise – just hasartmängumaksunõukogu ja nn katuseraha. Kuigi eraraha toomist vabakonda eelistavad ka poliitikud, ei ole annetamise soodustamiseks tehtud ettepanekud seni toetust leidnud. 2016 kokku tulev valitsus lubab siiski korrastada vabaühenduste rahastamist, muutes selle stabiilsemaks ja eesmärgistatumaks.

VABAÜHENDUSTE VÕIMEKUS

2007 Manifest tegi ettepaneku käivitada mitu programmi vabaühenduste võimekuse parandamiseks: alustava te vabaühenduste toetamiseks, omatulu teenimise ja sotsiaalse ettevõtluse edendamiseks, vabaühenduste strateegilise planeerimise ja juhtimissuutlikkuse arendamiseks.

Sotsiaalse ettevõtluse edendamise ja toetamise võttis mõne aasta pärast oma südameasjaks Kodanikuühiskonna Sihtkapital, mis on aastate jooksul korraldanud mitu taotlusvooru ja rahastanud arenguprogramme.

2015 Koolitusprogramme on, kuid vaja on tegeleda spetsiifiliste oskuste ja teadmistega, nagu näiteks kasvatada avalikke teenuseid delegeerivate asutuste oskusi ning teenuseid osutavate vabaühenduste võimekust. Rohkem on vaja luua tingimusi professionaalsemaks tegutsemiseks, nagu näiteks ühiskondliku mõju hindamise meetodika arendamist. Professionaalsed vabaühendused vajavad teenuste üleandmise ning riigihangete põhimõtete täpsustamist seadustes, et paraneks teenuse kvaliteet ja vabaühenduste elujõulisus ning suureneks teenuse mõju.

Uus valitsus on lubanud soodustada sotsiaalset ettevõtlust ning selleleemalised arenguprogrammid täiendaksid muid maakondlike arenduseksuste ning ministeeriumite korraldatud koolitus- ja nõustamivõimalusi.

PILT SEKTORIST

2007 Manifest pani ette avaliku mittetulundusühenduste registri ning satelliitartvete baasil riikliku statistikaarvestuse loomise, registris avalikes ja erahuvides tegutsevate ning kodanikualgatuslike ja avaliku sektori asutatud mittetulunduslike ühenduste eristamise. Vajadust tunti sektori regulaarse kaardistamise järele.

2011 Manifest keskendus läbipaistvusele, mida toetaks see, kui riigi kogutavad andmed – vabaühenduste aastaaruanded ja põhikirjad – oleks tasuta kättesaadavad ning registris vabaühendused eristatavad avaliku võimu asutatud ja kontrollitavatest mittetulundusühendustest. Teiseks rõhutati, et tulumaksusoodustusega mittetulundusühenduste nimekirja osas tuleb korrigeerida sinna pääsemise tingimusi, kaotades heategevuslikkuse nõue ja piirdudes avalikes huvides tegutsemise ning kodanikualgatuslikkuse nõuetega.

2015 Manifest tuletas meelde, et riigi kogutud andmed vabaühenduste kohta peavad olema tasuta kättesaadavad kõigile, sest neid on vaja kasutada vabakonna ning riigi suhete kirjeldamiseks ja analüüsimiseks.

Vabaühenduste andmed ei ole seni tasuta kättesaadavad, küll on aga korrastatud tulumaksusoodustusega mittetulundusühenduste nimekirja, et see annaks selgema aluse avalikes huvides tegutsevate vabaühenduste eristamiseks. Kodanikuühiskonna Sihtkapital on oma hooleks võtnud uuringu rahastamise, mis iga viie aasta järel vaatab sisse mittetulundusühendustesse, annab ülevaate sellest, kuidas inimesed on organiseerunud ning kuidas vabaühendustel läheb.

kohanemised, õppetunnid, murrangud,
kokkulepped, pettumused, sündmused,
meenutused, visioonid, fantaasiad,
unistused, saavutused, mured ja rõõmud

Eesti riik, vabakond ja vabaiühenduste liit EMSL

1991
kuni
2016

Alguses kirjutasin siia, et kahekümne viie aasta jooksul on kodanikuühiskond Eestis tundmatu-
seni muutunud, aga tegelikult ei ole ju. See on ikka meie kodanikuühiskond, lihtsalt nüüd me
teame ja oskame rohkem ning teeme teistsuguseid asju. Noppisime kirjalikest ja subjektiivse-
test kroonikatest välja ning panime kirja, kust me alustasime ja kuidas tänasesse jõudsime. Ja
mis edasi saab, on samamoodi me ühine tee.

MARI ÖÖ SARV,
Hea Kodaniku toimetaja

Kasutatud allikad:

Eesti avanemine. Kaks aastakümnet avatud ühiskonna eest – Avatud Eesti Fond, 2010
Ajalehed, EMSLi kirjapandud ajalugu, inimeste mälu

Ajalukku vaatasid: Mari Öö Sarv, Ivan Lavrentjev, Maris Jõgeva, Agu Laius, Mall Hellam, Kristina Mänd

1991

RIIGIS: 20. augustil kuulutab Eesti Vabariigi Ülemnõukogu välja Eesti riigi iseseisvuse, vabariik on taastatud.

EMSLIS: Praeguse EMSLi loomise ajaks peame 10. oktoobrit 1991, mil 26 organisatsiooni asutavad Eesti Fondide Keskuse, mis toob kokku nii fondid kui ka vähesed teadmised ja kogemused, mis Eesti tärkas kolmandas sektoris on.

Õiguslike segaduste tõttu ei jää see aga viimaseks "asutamiseks" ja sünnipäevi võib rohkemgi pidada. Näiteks 22. märtsil

1995 peetakse taas asutamiskoosolek, seekord samanimelise mittetulundusühingu asutamiseks eelmise õigusjärglasena. Kolmandat korda "asutatatakse" sama organisatsioon 19. septembril 1996, kui luuakse Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit. Äriregister näitab aga esmakande ajaks 1. märtsi 1997, mil toimub järjekordne ümberregistreerimine.

VABAKONNAS: Kuni 1996. aastani saavad siinsed mittetulundusühingud toetust peamiselt välismaistest allikatest: UNDP-lt, välisametkondadelt ja välisfondidelt, suuremad nende seas nt National Endowment for Democracy, USAID, CAF, Mott.

1992

RIIGIS: Veebruaris sünnib Euroopa Liit, juunis saab Eesti oma krooni ja põhiseaduse, sügisel valib Eesti riigikogu ja presidendi. Eesti presidendiks valitakse Lennart Meri, kellele kuulub lause: "Kui me ise tulevikku ei kujunda, kujundatakse seda meie eest."

EMSLIS: EMSLi esimene juhataja on Rita Tamm (pildil, juhataja aastail 1992–1995), keda meil üles leida ei õnnestunud, nii et tema mälestused pärinevad viie aasta tagusest intervjuust.

"Kodanikuühiskonna" sõna ei teatud sel ajal Eestis üldse. Välismaalt oli sisse toodud "mittetulunduse" mõiste, millest ka keegi aru ei saanud. Riigiametnikud lahterdasid ära, et on tulundusettevõtted, ja mittetulundus on see, kui käiakse koos ja keedetakse kohvi.

"Vabatahtlik" oli täiesti devalveerunud mõiste, "sihtasutuse" sõna ei olnud kasutuses, polnud ka seadust, millele toetuda.

Töötasime seadustega, siin käis väliseksperthe, kuid raske oli aru saada, millise riigi kogemus meile võiks sobida. Esimene seadus tehti Ameerika järgi, aga see kuigi hästi tööle ei hakanud.

Teine suur töövaldkond olid koolitused: Euroopa Fondide Keskus võttis riikide esindajaid kokku ja rääkis, mis on *fundraising* ja mis projektikirjutamine. Kõik tulid kokku ja kuulasid ammuli sui. Aga eks meil endal seisis ju ka rahaprobleem kogu aeg silme ees – paralleelselt otsisin, kust võiks meile raha saada. Kui saime Charles Stewart Motti fondilt 35 000 dollarit, saime hakata ise arutelusid korraldama ja lobitöö sai põhiliseks.

Eks inimestel oli ka arusaamine, et kui on fondide keskus, siis kui sulle just kohe rahahunnikut lauale ei tõsteta, siis vähemalt

1993

EMSLIS: Eesti Fondide Keskus saab esimese välistoetuse: 916 dollarit igapäevaste majanduskulude ja arvete tasumiseks Prantsusmaa fondilt Fonds Européen pour la liberté d'expression. Kohe järgneb pikaajaline koostöö Charles Stewart Mott Foundationi (üks aastatel 1993-94 35 000 dollarit!) ja Avatud Eesti Fondiga.

VABAKONNAS: Avatud Eesti Fond alustab teerajajana mitte-eestlaste Eesti riigi ja ühiskonnaga lõimumist kajastavat seiresarja. Valdkond on nii uus, et selle nimetamiseks ei ole õigeid sõnugi, räägitakse "rahvussuhetest".

RIIGIS: Valmib esimene MTÜde seadus, mis aga sai palju kriitikat ja "praktiliselt ei rakendunudki" (Laius, 2016).

öeldakse aadress, kust sa selle raha kätte saad. Kui me end telefoniraamatusse panime, siis 2/3 tuli ikka raha küsima. See oli hästi keeruline aeg, inimestel oli palju probleeme ja polnud ju ka neid organisatsioone, kes nendega oleks tegelema. Ma käisin siis natuke end psühholoogia alal ka koolitamas, et sellega toime tulla."

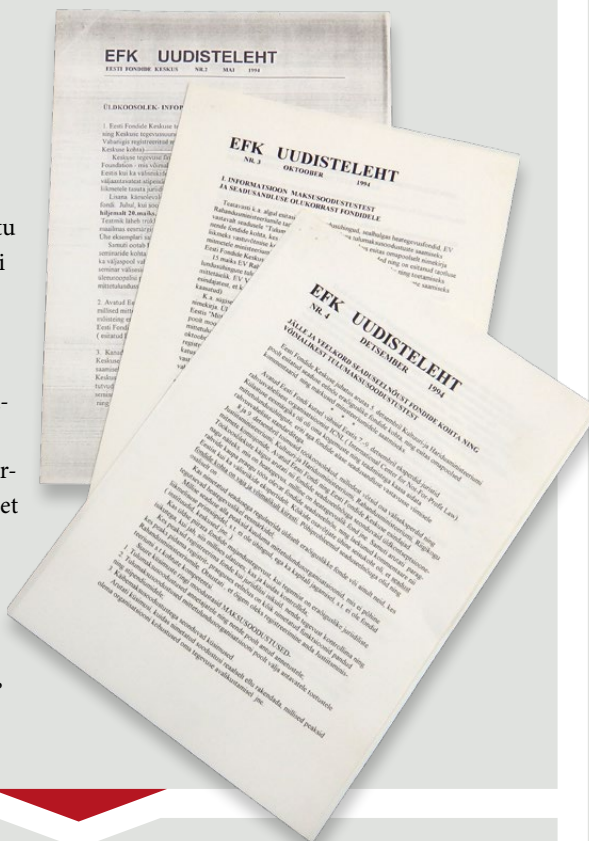

1994

RIIGIS/VABAKONNAS: Kolmas ja avalik sektor kohtuvad esimest korda laua taga, et koos asuda seadusandlust parandama – tõukeks seema vilets ja ühinguid kaasamata vastu võetud MTÜde seadus, millega keegi rahul ei olnud.

VABAKONNAS: Alguse saab teadlik heade kodanike kasvatamine, kui Avatud Eesti Fondi toel jõuab lasteaedadesse Hea Alguse meetodika, mis väärtustab demokraatiat ja õpetab lastele, et nad võivad ka oma arvamusest rääkida, mitte piirduda vaid kuulamisega.

EMSLIS: Eesti Fondide Keskuselt hakkab regulaarselt ilmuma infoleht, omamoodi praeguse Hea Kodaniku eelkäija.

1995

EMSLIS: Nüüdseks mittetulundusühinguna registreeritud Eesti Fondide Keskuse juhatajaks saab **Heli Kask** (pildil).

Vambola Salupuu

“Meie suurimaks saavutuseks EMSLi alguspäevil oli organisatsiooni kui sellise loomine – heategevuslikke fonde ühendavast väikesest keskusest kasvasime kogu vabakonda ühendavaks liiduks. Ja andsime “lapsel” nime ka.

Kolisime Endla tänavale esimestesse oma ruumidesse, avasime ukse abivajajatele, sõitsime mööda Eestimaad ringi ja kirjutasime lugematuid rahataotlusi. Kõike

oli vaja teha, rõõmsa meelega ja kindla usuga, et veame välja. Panime tugeva aluse heale koostööle Riigikogu poliitikutega ja meediaga.

Naljakat ka, takkajärele mõeldes: ehitasime välja fiiberoptilise kaabli ühenduse (seda ka Rahvusraamatukogule), aga tualettruumide ehitus koridoris venis. Seega oli meil kiire Internet, aga kui loodus kutsus, käisime oma töötajatega sõbralike naaberasutuste ruume kasutamas ja külalised saatsime vajaduse korral üle tee Rahvusraamatukokku.”

Heli Kask – alguses EFK, hiljem EMSLi juhataja 1995-1996

Brüsselis, 19. septembril 2016

Hommikulehest: Eesti Fondide Keskuse eestvedamisel kohtuvad valitsuse esindajad Eestis tegutsevate fondide esindajatega, teemaks tulumaksusoodustused. Arutelu põhiteemaks on aga mittetulundusühingute ja sihtasutuste seaduste eelnõud. Uute seadustega loodetakse täita siiani eksisteerinud lüngad ning täpsemalt paika panna mõlema juriidilise vormi erinevused. Sõna “fond” asemel võetakse käibe “sihtasutuse” mõiste.

1996

RIIGIS/VABAKONNAS: Võetakse vastu ja kehtestatakse mittetulundusühingute seadus, mis kehtib tänini. Seaduseelnõu eeltööd vedas eest Avatud Eesti Fond koos välisekspertidega.

EMSLIS: Avatakse infokeskus MTÜde nõustamiseks ja veebileht ngo.ee, EMSL saab esimese rahastuse Eesti valitsuselt. 19. septembril toimunud üldkoosolekul otsustati edasi tegutseda EMSLi nime all, augustist on juhatajaks **Heli Aru** (pildil).

Erakogu

“1996. a sügisel, kui ma värskest Tartu Ülikooli lõpetanuna Eesti Fondide Keskuse juhi rolli asusin, teadsin ma eesootavast muidugi vähe. Hinges oli küll pisuke kahtlus, kas ülesannetega hakkama saan, ent organiseerida mulle meeldis ning nii ma pea ees tööelu sukeldusin.

Kodanikuühiskond oli tollal tuntud kui kolmas sektor ja irvhambad rääkisid rohkem viiendast rattast vankri all. Kodanikuühiskonnas oli eneseotsingute aeg ja omavahelist mõõduvõttu, kellel on kelle esindamise õigus, oli palju. Oli ka olukordi, kus täiesti respektaablid poliitikud ja riigiametnikud kahtlustasid, et kodanike vaba algatuse taga on mingid kurjad välismaised jõud. Diskussioon kippus nii mõnigi kord võtma suunda, mida tänapäeval näeb Putini-Venemaal. Need olemuslikud küsimused, kus pidi tõestama, et sa pole kaamel, sisustasid noore juhi agendat samamoodi kui mure, kas järgmisel kuul

on raha töötajate palkade väljamaksmiseks. Raske oli, aga kuidagimoodi hakkama saime.

Tollal alustatud traditsioonidest paistab olevat pidama jäänud aasta parimate valimine, mis on ju suurepä-rane viis tublisid inimesi tunnustada.

Minu jaoks oli EMSL esimene päris suure vastutusekoormaga amet, kus kohatud mõttekaaslased on jäänud mind saatma ka hilisemas elus, kes sõbrana, kes hea kolleegina Eesti asja ajades, ükskõik mis ametinimetust me keegi parasjagu ka ei kannaks.”

VABAKONNAS: Ida-Virumaal toimub esimene Maapäev, kus kogunevad sajad külaliidrid, et pidada aru, mis on see, mida kogukondades suudetakse omal jõul ära teha ning milles oodatakse abi ja koostööd omavalitsustelt ja milles riigilt.

Postimehest: Eesti külade ärksamad inimesed jätsid väga soodsa mulje. Esiteks on küldes veel küllalt palju haritlasi: EPA lõpetanuid, õpetajaid, kultuuritöötajaid. Teiseks pidasid need inimesed väärikust ülemaks kõigest: “Kanaari saari küll ei näe, aga kerjuseks maal ka ei muutu.”

VABAKONNAS: Alustab kohaliku omaalgatuse programm, mis esialgu toetab kodanikualgatust maal, nüüd ka linnaaktivismi.

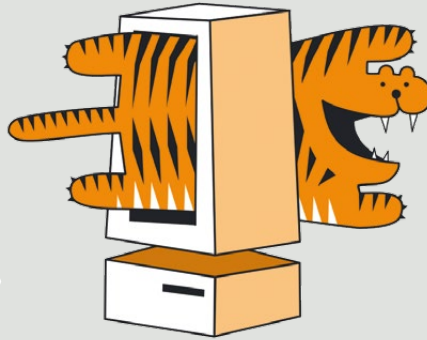
USAID kuulutab Eesti demokraatlikuks riigiks ning loobub siin aktiivsest vabauhenduste toetamisest; eeskju võtavad teisedki välisrahas-tajad.

President Meri lõpuüritusel:

“Eesti on esimene reformiriik, kus on peetud võimalikuks taoline abiprogramm lõpetada. <...> Eesti on oma arengus jõudnud järgmisele astmele. Ühepoolset abi vajavast riigist on saanud riik, kes tahab olla võrdväärne partner rahvusvahelises koostöös.”

1997

EMSLIS: EMSL hakkab igal aastal tunnustama kodanikuühiskonna aasta tegijaid.

RIIGIS: Eestisse hakatakse looma avalike internetipunkte, et võimalikult palju-

del inimestel oleks ligipääs kõikvõimaliku-le informatsioonile.

Üks Tiigrihüppe projekti eestvedajaid **Jaak Aaviksoo** punkti avamisel: “Interneti avalike lugemispunktide loomine kõigis Eesti 254 vallas on sama tähtis kui Eesti ühinemine Euroopa Liidu või NATOga.

Tiigrihüppe idee autor välisminister Toomas Hendrik Ilves: “Lähiajal võivad riigid jaotuda selle järgi, millisel järjel on riigis internetistumine, ja see võib mõjutada ka riikide välispoliitikat.”

VABAKONNAS: Luuakse Külaliikumine Kodukant, 2000. aastal kuulutab EMSL Kodukandi aasta vabauhenduseks.

1998

EMSLIS: EMSLi juhatajaks saab **Kadri Kopli** (pildil).

“Minu EMSLi juhataja periood oli mõnes mõttes õnnelik aeg, sest alus sai pandud mitmele Eesti kodanikuühiskonda mõjutanud protsessile. Kõigepealt õnnestus meil käivitada Eesti kodanikuühenduste katusorganisatsioonide laiapõhjaline omavaheline koostöö – loodi Eesti mittetulundusorganisatsioonide konsultatiivnõukogu. Ühiselt asuti läbirääkimiste laua taha tollel ajal riigikokku pürgivate erakondadega ning sõlmiti erakondade ja kodanikuühenduste koostöömemorandum.

Käivitus üle-eestiline kodanikuühenduste nõustamiskeskuste tugivõrgustik – EMSLi piirkondlikud tugikeskused alustasid

tööd Tallinnas, Rakveres, Jõhvis, Narvas, Tartus, Võrus, Viljandis, Paldiskis, Haapsalus, Kuressaares ja Kärdlas. Tööd alustas ka Eesti Vabatahtlike Keskus ja esimest korda anti välja aasta vabatahtliku tunnustus.

Veel toimus esimest korda mitu suurüritust: esimene EMSLi suvekool, mis keskendus vabaduse, vastutuse ja koostöö teemadele, ja esimene Eesti kodanikuühiskonna konverents-mess “Ühiskond teelahkmel”, mille õpi- ja töötubades arutleti koostöö üle riigisektoriga, selgitati praktiliselt praktikule, kuidas edukalt ühendusi luua ja juhtida, ning kus sai ka hea ülevaate ühenduste tegevuse laiast spektrist.

Värvikatest seikadest meenub kõigepealt kohtumine ühe tollase Riigikogu rahanduskomisjoni liikmaga, kes tegi kiiresti selgeks, et unistada tuleb suurelt ning raha oma unistuse täitmiseks taotlema ka suurelt – sest väiksed numbrid ei tekita usaldust, vaid hoopis küsimusi ja vääritimõistmisi, kuid kui jutt on miljonitest, siis on potentsiaalse rahastaja arvates tegemist väga olulise teemaga. Saime tänu suurelt mõtlemisele ja tegutsemisele tookord esmakordselt toetust riigieelarvest, 800 000 krooni, et tagada MTÜde nõustamine üle Eesti.”

VABAKONNAS: EMSLi juures alustab tööd Eesti Vabatahtlike Keskus.

RIIGIS: Avatud Eesti Fond kutsub presidenti, parlamenti ja valitsust üles arendama

Erakogu

Eestis sihipärasemalt kodanikuühiskonda. Eesti alustab liitumisläbirääkimisi Euroopa Liiduga ja lõimimisprogramme siia jäänud venelastega: riik asutab Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutuse, mis tegeleb riigisisese lõimimispoliitika ja -programmidega, et kõik oleksid osalised kodanikuühiskonnas ja saaksid ka säilitada oma emakeelt ja kultuuri.

VABAKONNAS: Aastatel 1998–2008 korraldab Avatud Eesti Fond Balti-Ameerika Partnerlusfondi (BAPP) tegevust, mis algatab ja toetab kümne aasta jooksul ligi 4,5 miljoni euroga mitut kodanikuühis-

konna arenguks olulist ettevõtmist, nagu ühenduste nõustamiskeskused üle Eesti, vabakonna ajaleht Foorum, kodanikuühiskonna uurimis- ja arenduskeskus (KUAK), 2007. aasta manifest jpm.

VABAKONNAS: Asutatakse Eesti Väitlusseltsi (pildil), mille missioon on juurutada mõtteviisi, et ühiskondlikus dialoogis saab määravaks tugevam argument, ja arendada selleks vajalikke oskusi. EMSL kuulutab väitlusseltsi 2004. aasta mittetulundusühenduseks.

VABAKONNAS: Luuakse Eesti Õpilasesinduste Liit.

2000

VABAKONNAS: Asutatakse sõltumatu poliitikauuringute keskus Praxis.

EMSLIS: Tööd alustavad EMSLi piirkondlikud tugikeskused (praegused maakondlikud arenduskeskused ehk MAKid) Tallinnas, Rakveres, Jõhvis, Narvas, Tartus, Võrus, Viljandis, Paldiskis, Haapsalus, Kuressaares ja Kärdlas. Tegevbüroo aga võtab uue suuna: kui kuni 1999. aastani oli EMSL pigem teenuste, koolituste ja nõustamise pakkuja, siis alates 2000. aastast võetakse Kristina Männi juhatamisel fookusesse eestkoste ja poliitikakujundamine. EMSL liitub maailma kodanikuühiskonna katusorganisatsiooniga CIVICUS ning koostöös USAIDiga töötatakse välja vabaühenduste elujõulisuse indeks.

EMSLi juhatajaks tuleb aastaiks 2000–2005 **Kristina Mänd** (pildil).

Erakogu

“Mõistsime, et EMSL peab muutuma teenusepakkujast (nõustamine, koolitused) eestkosteorganisatsiooniks. Mitu EMSLi partnerorganisatsiooni teistes Kesk- ja Ida-Euroopa riikides sellist muutust läbi ei teinud ja läksid pankrotti või kaotasid oma legitiimsuse ühiskonnas, sest teenusepakkujaid oli teisigi, eestkostjaid-huvikaitsjaid aga mitte. Teenustega me leevendame olukorda, kuid ei muuda põhiprobleemi, eestkostega/huvikaitsjega aga muudame probleeme, teadlikkust ja suhtumist.

Kuid minu kõige suurem teema EMSLi juhina oli Eesti kodaniku-

1999

EMSLIS: Eesti Päevalehe vahel hakkab ilmuma kodanikuühiskonna häälkandja ja Foorum, millest hiljem saab ajakiri Hea Kodanik; Foorumit toimetab Urmo Kübar, kellest hiljem saab EMSLi juhataja.

Eesti erakondade ja mittetulundusühingute koostöökojas sõlmitakse koostöömemorandum 10 Eesti erakonna ja 10 MTÜ vahel, kuid kuna see vabakonna vajadusi riigiga koostööks tegelikult ei rahulda, hakatakse peagi veelgi laiemas ringis välja töötama uut ja paremat kokkulepet, mida

nüüd teame Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioonina (EKAK).

Olavi Israel kirjutab Kesknädalas:

Osalejad tõdesid, et Eesti kodanikkond on kõrge ühiskonnateadvuse ja tajuga ning väga heal tasemel organiseerunud. Puudub aga tõhus koostöö, mis teatavasti on saavutuste ja tulemuste võti. <...> Puudub ka alaline kontakt kodaniku ja riigi tasandil, mis tagab suuremate ühiskonda ja riiki tervikuna mõjutavate poliitiliste otsuste kujundamise.

Erakogu

ühiskonna arengu kontseptsiooni edukas edasiviimine. EKAK oli teatud kujul valmis tehtud, kuid ei ühendused ega ka erakonnad just väga vaimustunud polnud. Mõtlesime kiiresti, mida teha. Kutsusime appi Daimar Liivi (pildil), kes oli selliste protsesside ja dokumentidega end USAs õppides kurssi viinud ja võttis EKAKi koordineerimise enda peale. Sellest sai ülimalt uuenduslik kaasav protsess, mille käigus nii koguti teavet EKAKi jaoks kui ka hariti inimesi kodanikuühiskonna teemadel. Minule oli kõige tähtsam, et saime EMSLis tööle imelise meeskonna, taastasime head suhted teiste ühendustega ja erakondadega, lõime lisaks EMSLile üle-eestilise kodanikuühenduste võrgustiku Eesti mittetulundusühenduste ümarlaud (EMÜ), saime käima üle-eestilise ühenduste tugikeskuste võrgustiku ja mõtestasime läbi, millist kodanikuühiskonda me Eestis soovime ning milline peab selle loomisel olema EMSLi roll.

Teine oluline teema oli EMSLi liikmeskond. Tollal arvati, et liikmete arv on ühenduse legitiimsuse näitaja. Kujundasime selle seisukoha ümber ja veendusime, et legitiimsus tuleb eelkõige ikka EMSLiga seotud inimestest, meie saavutustest, meie kompetentsusest nendes teemades, millega tegeleme, ja meie võimest oma liikmeid ja teisi ühendusi mobiliseerida. Selle samuga ja tööga andsime EMSLile tõelise üleriigilise katusorganisatsiooni ja avaliku poliitika kujundaja hingamise.

Kolmas suur asi oli EMSLi nõukogu kujundamine ja arendamine, mille tulemusena sai EMSL endale alused tulevikuks ning nõukogu tööle ühtse grupina, kuhu kuulusid inimesed, kes igäüks ajas EMSLi ja kodanikuühiskonna asja.

Need kolm saavutust olid uuenduslikud

mitte ainult Eestis, vaid üle maailma. Käisime ja tutvustasime oma tegevusi ja protsesse kümnetes riikides. Hiljem sain oma kogemusi ja teadmisi rakendada CIVICUSes nõuniku ja asejuhina.

Veidrusi, millega toona tuli tegeleda, kuid mis nüüd naljakas tundub, meenub ka. Ühe keelelise apsaka üle viskame siiani nalja. Nimelt lõpetas tollane siseminister Tarmo Loodus EMSLi toetamise avaliku sektori eelarvest. Kuna me mingeid selgitusi ei saanud, siis saatsin talle põhjaliku ja kümme korda üle kontrollitud kirja, kus me neid selgitusi küsisime. Pärast kirja ärasaatmist olin päris rahul meie suurepäraselt sõnastatud ja argumenteeritud kirjatööga. Aga kui ma selle kirja siis uuesti läbi lugesin, siis oli esimene lause sõnastatud nii: “Kirjutame Teile, et saada selgitust, miks te lõpetasite EMSLi teotamise ...”

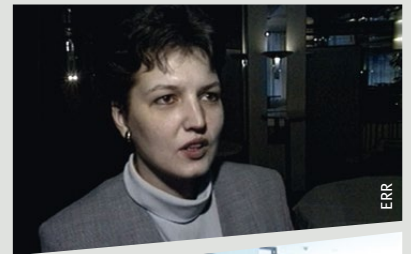

Scannpix / Peeter Langovits

Kui siseministriks oli Ain Seppik (pildil), kellele andis nõu üks EMSLi endine töötaja, ei olnud EMSLi ja Siseministeeriumi suhted head. Algus oli täitsa paljulubav, kuid 2002. aasta suvel tegi minister arusaamatu käigu ja samastas oma kirjas vastuseks meie pärimisele, kui kaugel on EKAKi heakskiitmine, kodanikuühendused maffia ja äärmuslike liikumistega, nagu *skinhead*'id või Barkašovi grupeering. Seppik leidis ka, et EKAK on ohuks riigi turvalisusele, sest EKAKi heakskiitmine võib endaga kaasa tuua julgeolekuriske ja anda laiemad tegutsemisvabadused kuritegelikele struktuuridele. Hiljem läks Ain Seppik täitsa mõistlikuks ning kui ministeeriumisse tulid juba uued ametnikud (praegune EMSLi juhataja Maris Jõgeva) ja uued ministrid (Jaan Õunapuu, Vallo Reimaa ja Siim-Valmar Kiisler), siis läks töö käima ja piinlikud hetked on jäänud ajalukku.”

2001

RIIGIS: Presidendiks valitakse Arnold Rüütel, kes ütleb ametisse astumisel: “Eestis tuleb taastada laialdane sotsiaalne dialoog, mis on eelduseks erinevate huvide mõistmisele ja erisuste seast omakorda ühishuvi väljaselgitamiseks. Meie põhihäda on usalduse ja vastutuse defitsiit.” Avatakse esimene osalustportaal Täna Otsustan Mina (tom.ee), kuhu kodanikud saavad postitada oma ideed ja hinnata teiste omi (kuid kust ideed kusagile edasi tegelikult ei jõudnud). 2008. aastal tom.ee suletakse.

ERR

ERR

VABAKONNAS: Esimest korda koguneb Eesti mittetulundusühingute ümarlaud (EMÜ). Mall Hellam (ülemisel pildil), Katrin Enno, Daimar Liiv ja Agu Laius (alumisel pildil) esitavad idee luua Kodanikuühiskonna Sihtkapital analoogiliselt Kultuurkapitaliga, eraldades sinna hasartmängumaksust laekuvat raha. Ideed toetab EMÜ 2002. aastal. Esimest korda tuuakse selgelt välja hasartmängumaksunõukogu rahastamisprotsessi puudused.

Argo Ideon kirjutab “Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsiooni” kohta Postimehes nii: “Loodetavasti ei kohku rahvaesindajad tagasi teema tundlikkuse ees, vaid julgevad tõmmata joone sinna, kus mittetulundussektori ja demokraatia toetamise sildi alla üritab pugeda omaka-supüüdlilik huvigrupidamine. Vastasel korral näib kolmanda sektori nimel askeldamine välja nagu rottide pidu riiklikus viljasalves.”

2002

RIIGIS: Riigikogu kinnitab Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsiooni (EKAK), mis kirjeldab must valgel riigi ja kolmanda sektori koostööd ning kohustab parlamenti iga kahe aasta tagant asja arutama.

VABAKONNAS: Eesti mittetulundusühingute ümarlaud võtab vastu vabaihenduste eetikakoodeksi ja sõnastab hea kodaniku põhimõtted.

VABAKONNAS: Esmakordselt kutsutakse kokku arengukoostöö ümarlaud (AKÜ), et esitada välisministeeriumile kodanikuühenduste ühised seisukohad Eesti riigi arengukoostöö poliitika aluspõhimõtete formuleerimiseks. Lisaks Eesti ja Euroopa poliitikate mõjutamisele on AKÜ sihiks teadlikkuse tõstmine arengukoostöö eesmärkidest ja võimalustest.

VABAKONNAS: Sünnib ka E-riigi Akadeemia (EGA, E-Government Academy), mis loob ja levitab e-valitsemise, e-demokraatia,

riikliku küberturvalisuse ja avatud infoühiskondade alast teadmuse ja parimaid kogemusi. Tänapäevaks on EGA demokraatia ja kodanikuühiskonna teemadel koolitanud 3000 ametnikku rohkem kui 50 riigist ning osalenud enam kui 60 rahvusvahelises projektis riigi, omavalitsuse või organisatsiooni arendamiseks, olles kindlasti üks suurimaid kodanikuühiskonna väärtuste eksportijaid. 2004 nimetas EMSL EGA aasta sihtasutuseks.

VABAKONNAS: Luuakse Eesti Noorteühenduste Liit.

Olga Kistler-Ritso

Kistler-Ritso fond

2003

RIIGIS: Eesti hääletab Euroopa Liiduga ühinemise poolt.

RIIGIS: Presidendi juures asub tööle Ühiskondliku Leppe Sihtasutus, et käivitada kolme sektori koostöö ja kaasamisprotsess ühiskonnas olulistel teemadel kokkuleppimiseks. 2007. aastal saab sellest Koostöö Kogu.

VABAKONNAS: Sünnib Heateo Sihtasutus, mis toob Eestisse sotsiaalse ettevõtluse. Heateost saab hoo sisse hulk Eesti elu muutvaid algatusi, teiste hulgas nt Terve Eesti SA, Noored Kooli. 2005 nimetas EMSL Heateo aasta sihtasutuseks.

VABAKONNAS: Tallinnas avatakse Okupatsioonide muuseum – Eesti ainus täielikult annetuste toel ehitatud muuseum, peamiselt rahastas Kistler-Ritso fond, kuid toetusi kogunes ka suurest annetamiskampaaniast.

2004

RIIGIS: Eestist saab Euroopa Liidu liige.

VABAKONNAS: Eesti humanitaarinstituudi juurde luuakse kodanikuühiskonna uurimis- ja arenduskeskus (KUAK), mis praeguseks on Tallinna Ülikooli osa. Keskuse esimeseks juhiks sai Mikko Lagerspetz. Iga viie aasta tagant teeb KUAK põhjaliku uuringu institutsionaliseeritud kodanikuühiskonnast.

EMSLIS: EMSLliga liitub meediakoordinaatori ametis Alari Rammo (pildil), kes jääb kontorisse väga pikaks ajaks, hiljem saab temast huvikaitsejuht.

Eratkogu

2005

RIIGIS/VABAKONNAS: Ametkonna ja vabakonna koostöös saab kirja kaasaamise hea tava.

RIIGIS/VABAKONNAS: Riigikogu arutab olulise tähtsusega riikliku küsimusena kodanikuühiskonna teemat, just nagu EKAK ette näeb. Peamiselt räägitakse rahast – Kodanikuühiskonna Sihtkapitali ja tegevustoetuste vajadustest projektipõhise majandamise asemel. Jutuks tuleb ka vabakonna osalemine poliitikas ja kodanikuühenduste kuuldavõtmine koalitsioonipoliitikute poolt.

VABAKONNAS: Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskuse ja Avatud Eesti Fondi eestvedamisel tunnustab president esimest korda aasta vabatahtlikke, sestsaati igal aastal.

Üle Eesti loetakse kokku 4500 selt-singut.

EMSLIS: EMSLliga liitub liikmeprogrammi juhina Urmo Kübar, kellest aasta pärast saab juhataja, seni täidab seda kohta Kristina Männi asendajana Marit Otsing.

2006

EMSLIS: EMSLi juhatajaks saab **Urmo Kübar** (pildil).

Erakogu

“Kui esimese 10–15 aasta EMSL keskendus alles tekkivale kolmandale sektorile ning selle suhetele teiste “sektoritega”, siis eelmise kümnendi lõpus võtsime suuna rohkem üksikisikutele, headele kodanikele.

Ühest küljest oli muutuse taga arusaam, et tugevaks kodanikuühiskonnaks ei piisa ainult tugevatest institutsioonidest (ammugi paljalt tugevast kolmandast sektorist), vaid häid, tarku ja aktiivseid kodanikke on vaja kõikides eluvaldkondades. Teisalt oli ka kõikjal maailmas näha, et koos elatus- ja haridustaseme tõusu ning kommunikatsioonivahendite arenguga väheneb inimeste vajadus traditsiooniliste organisatsioonide järele ning kodanikuaktiivsuse väljenduseks leitakse musttuhat eri võimalust.

Näiteks “Teeme ära!” talgute või Arvamusfestivali arutelu korraldajaks võib ju olla MTÜ, aga samamoodi mõni äriettevõtte või avaliku sektori asutus või lihtsalt grupp huvilisi. Seega lugesime oma kõige tähtsamaks ülesandeks soodsa keskkonna loomise, kus inimesed tahaksid, saaksid ja oskaksid olla head kodanikud. “Teeme ära!” ja Arvamusfestivali (aga ka näiteks Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustiku ja Tallinna vabaihenduste võrgustiku) puhul oli EMSL algusaastatel inkubaator, mõne teise juures (vabaihenduste manifestid, hea valimistava, Rahvakogu, kogukonnapraktika) algataja ja teiste kaasakutsuja.

Mõneti sellega seotud muutus toimus ka liikmeskonnas. Kui ma 2005 EMSLi just liikmetega tegelejaks tuln, küsiti alatasa, mida organisatsioon EMSLi liikmeks astumise eest saab. Loetlesime siis hulga liikmetele mõeldud võimalusi ja soodustusi. See võib vabalt olla liidu ja liikme suhe, aga

polnud mu jaoks kõige šefim – märksa paelavam oli mõte, et liikmeskond on ägedate tegijate võrgustik, kes soovib ühiselt midagi korda saata. Nii hakkasimegi seda selgelt teadvustama; rääkima, et kõik ei pea me liikmeks astuma ja ka väljaastumine on igati OK (pärnis mitmest läksimegi sõbralikult lahku) ning tulgu ainult need, kes tõesti tahavad. Mu jaoks on just selles kodanikuühiskonna vahest olulisemaid mõtteid – vingus näoga pole mõtet asju teha.

Üksjagu veidrana tundub praegu teema, mille üle paljud organisatsioonid tollal pead murdsid: kuidas suurendada oma nähtavust ühiskonnas. Küsimus ise on ju loogiline – kui keegi sust midagi ei tea, kuidas sa saad siis midagi maailmas muuta –, ent vastuse otsimine käis veel eelmisele kümnendile omaselt naiivselt. Näiteks oli umbes aasta jagu EMSLis üleval küsimus, kas peaksime muutma oma nime ja logo. EMSLi pikka ametlikku nime ei suuda enamik isegi kaine peaga välja öelda ega kirja panna (kord saime näiteks kirja, mille adressaadiks oli “MTÜ Saliit”) ja eks meie 90ndate esteetikast kantud logo oli seks ajaks ka ajast ja arust, otsapidi kokku keevitatud tähed E, M, S ja L ning mis eelkõige meenus haakristi.

Agaga kui siis kord olime oma nõukogu ja kontori ühisel arutelul, aasta kõige väärtuslikumal tööpäeval, kulutanud teemale juba pea kaks tundi, sai olukorra absurdus hästi selgeks – meil on koos inimesed, nagu Allar Jõks, Mall Hellam, Daniel Vaarik, Rainer Nõlvak ja teised, ning päriselt oluliste küsimuste asemel räägime, kas meid iseloomustaks pigem mõni lilleõis või hoopis leheke!

Rohkem seda teemat üles ei võetud. Pika ametliku nime jätsime maksuameti ja kohtuga suhtlemiseks, mujal hakkasime endast rääkima kui vabaihenduste liidust EMSL ning logoks said needsamad neli pruunikaspunast (“kuivanud vere värvi”, nagu me kujundaja märkis) tähte, kenasti

üksteise kõrval.

Ning suurem avalik tähelepanu tuli hetkest, kui loobusime muretsemast selle pärast, kas keegi meie nime ikka märkab. Sündisid “Teeme ära!” ja hea valimistava, Rahvakogu ja Arvamusfestival, mille puhul keegi ei saa nimetada üht konkreetset korraldajat, sest need sünnivad sadade inimeste ja organisatsioonide koostöös. Ja kuna need asjad olid piisavalt olulised ja huvitavad, kajastasid neid ka kanalid, kus veel 6–7 aastat varem oli ilmunud näiteks artikkel “Miks ma ei kirjuta 3. sektorist”.

RIIGIS: Presidendiks valitakse Toomas Hendrik Ilves, kes ütles ametisseastumisel: “Mulle pole kunagi meeldinud küsimus “kas me siis sellist Eestit tahtsime?!” Meie riik pole mitte soovimise või tahtmise, vaid tegutsemise tulemus. Meie riiki pole loonud ükski eraisik, ükski valitsus, erakond ega firma. Eestit peame julgelt ja sihikindlalt kujundama meie ise, meie kõik, iga päev.

Küsima peab seetõttu hoopis nii: “millist Eestit me tahame parandada oma lastele?”

Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi raportis “Demokraatia ja rahvuslikud huvid” leiab hulk eksperte, et demokraatia edasist arengut takistab kodanikuühiskonna nõrkus. Eesti majandus kasvab Euroopas peaaegu kõige kiiremini, eespool on ainult Läti.

Valitsus asub välja töötama kodanikualgatusete toetamise strateegiat (KATS), millest saab kodanikualgatusete toetamise arengukava (KATA). Esimest korda on valitsusel vabasektori arengu jaoks reaalse tegevuskava, aastast 2010 teame seda kodanikuühiskonna arengukava (KodAr) nime all.

VABAKONNAS: Tallinnas sünnib Uue Maailma Selts (pildil). “Meil peab olema

Uue Maailma Selts

võimalus ise öelda, milliseks kujuneb meie naabruskond, ise seda muuta ja parandada. Me tahame edendada kohalikku elu, arvestades siinset ajalugu ja arhitektuuri, soovime elustada ja ausse tõsta miljööväärtusliku piirkonna põhimõtteid ning elada keskkonnasäästlikult ja hästi,” on

kirjas seltsi saamisloos. Uuest Maailmast levis asumiseltside nakkus esmalt teistesse puitasumitesse nii Tallinnas kui ka Tartus ning nüüd on pea igal nädalavahetusel kusaigil asumifestival, külapäevad või avatud kodukohvikud. Juba 2007 nimetas EMSL Uue Maailma Seltsi aasta vabaühenduseks.

Seltsi üks asutajatest Erko Valk Sirbis: “Tegelikult algas kogu asi sellest, kui me Marten Kaevatsiga Koidu tänaval üht maja värvisime. Me töötasime seal tellingutel pea suvi otsa, tänava kohal. Perspektiiv on teine. Sa hakkad nägema hoopis teisi asju kui siis, kui liigud lihtsalt mööda oma sipelgarada tööle ja koju. Me nägime, et meie kandis on väga palju lastega inimesi, kes viivad lapse igal hommikul lasteaeda ja pärast toovad jälle tagasi. Me nägime, et seal on väga palju tuttavaid inimesi, kellest me isegi ei teadnud, et nad meie lähedal elavad. Ja selliste nägudega inimesi, kes tundusid tuttavad, et peaks tere ütleva. Ja me hakkasime neile tere ütleva, sest kui oled juba mitu päeva tellingutelt jälginud inimesi, siis sa justnagu tunnedki neid juba veidi. Ja nemad ju meid ka. Alguses ütlesime tere, siis hakkasime mõne julgemaga juttu vestma. See oli too teadvustamise hetk, et me oleme oma eluga jõudnud sinnamaani, et elame küll ühes kandis, ent me õigupoolest isegi ei tea, mis koht see on. Ja et äkki me peaksime võtma selle kandi, oma kodukandi tuleviku kuidagi oma kätte.”

2007

VABAKONNAS: Esimest korda panevad vabaühendused enne Riigikogu valimisi kokku manifesti, mis sõnastab kodanikuühiskonna vajadused, milles ühendused ühel meelel on.

RIIGIS: Valimiste eel aga jääb kevadel koalitsiooni hääletage ära traditsiooniline kodanikuühiskonna arengu arutelu ettekäändel, et enne valimisi toimuv senitehtu ülevaatamine ja hindamine ei oleks uuele koosseisule “moraalselt siduv”.

RIIGIS: Aprillis korraldab valitsus Pronksöduri teisaldamise Tõnismäelt

sõjaväekalmistule. Tallinnas puhkevad rahutused (pildil õnnelik rüüstaja), politsei peab kasutama jõudu. Järgneval suvel voogab üle Eesti patriotismilaine – noorte laulu- ja tantsupidu lööb publikurekordideid, autod sõidavad ringi sinimustvalgete või must-oranžide lippudega, Kaitseliitu astujate hulk mitmekordistub...

RIIGIS/VABAKONNAS: Kuna on “EKAKi aasta”, on kodanikuühiskonna teemad detsembris ikkagi Riigikogu suures saalis. Jälle räägitakse kodanikuühiskonna sihtkapitalist, mis lõpuks ka teoks saab. Muud ambitsioonid jäävad ambitsioonideks ning põhiseaduskomisjoni esimees Väino Linde kesken- dub oma ettekandes koostöö asemel pigem probleemidele, millest ta on kuulnud.

Scanox / Liis Treimann

2008

VABAKONNAS: Mulluse kodanikuühiskonna manifesti ühe ettepaneku tõukel asutatakse Kodanikuühiskonna Sihtkapital (KÜSK), mille kontseptsiooni töötas välja EMSL.

RIIGIS: Häibunud ja suletud tom.ee asemel avab valitsus teise kaasamisveebi osale.ee, kus lisaks oma ideede esitamisele saab koguda allkirju idee toetuseks, avaldada arvamust töös olevate eelnõude kohta ning otsida õigusakte või strateegiadokumente. Samal ajal avab Omanike Keskliit veebilehe petitsioon.ee (KÜSKi heade ideede toetusvooru abil), kus on ettepanekutele ja protestidele läbi aastate kõige rohkem allkirju kogutud, kuid juriidiliselt pole need allkirjad päriselt digiallkirjad.

VABAKONNAS: Rainer Nõlvaku eestvedamisel koordineerib hulk idealistidest aktiviste üle-eestilisi koristus- talgud “Teeme ära!” (parempoolsel pildil) – 50 000 inimest tuleb 1. mail kodudest välja ja korjab Eesti loodusest kokku 6000 tonni prügi. Mai-kuu esimesest laupäevast saab edaspidi üleriigiline talgupäev, “Teeme ära!” viib aga idee ühe päevaga ter- vel maal prügi kokku korjata teistesegi riikidesse ning 2018. aasta sep- tembris on plaanis teha ülemaailmne koristuspäev.

RIIGIS: Suurelt tähistatakse Eesti 90. sünnipäeva, Tallinna Lauluväljakul

flickr / raunov

meenutatakse 1988. aasta öölaulupidusid peoga “Märkamisaeg” (pildil). 2007. aasta aprillis tärganud patriotismipuhang ei ole ikka veel vaibunud ja Gruusias alanud sõda Venemaaga lisab eestlaste patriotismile aina jõudu. Gruusia abistamine nimetatakse 2008. aasta kodanikuühiskonna tegijate tunnustamisel aasta teoks.

VABAKONNAS: Heateo SA ja Swedbank avavad ühise annetuskeskonna “Ma armastan aidata”, kus aastatega on toetusi saanud poolsada organisatsiooni enam kui miljoni euro jagu.

VABAKONNAS: Avatud Eesti Fondi juures kuulutab EMP ja Norra toetuste Vabähenduste Fond välja esimese konkursi kodanikuühenduste arengu ja eestkostevõime edendamiseks. Fondi kontseptsiooni töötas välja EMSL.

VABAKONNAS: Toimuvad esimesed Eesti vabähenduste kärjad teemal “Mida EKAK on meile andnud?”, osaleb 185 inimest.

EMSLIS: Koostöös Praxisega algab EMSLi üks pikemaid projekte “Paremad poliitikad”. Katsetatakse erinevaid kaasamise ja poliitikate kujundamise meetodeid, kogemuste põhjal luuakse konkreetseid juhiseid nii osalemiseks kui ka kaasamiseks. Siit saab alguse koostöö riigikantseleiga ja kaasamise kevadkool, mida korraldame tänapäevani. EMSLi infolehest saab ajakiri Hea Kodanik.

VABAKONNAS: Sünnib MTÜ Mondo, kes vahendab vabatahtlike vahendusel eestlaste oskusi ja humanitaarabi arengumaadesse ning tegeleb maailmaharidusega Eestis.

VABAKONNAS: TTÜ baasil ilmub esimene inimõiguste aruanne, mis terviklikult kajastab inimõiguste olukorda Eestis üheksas kategoorias. 2010. aastal moodustavad samad eestvedajad Inimõiguste Keskuse, mis saab kiirelt juhtivaks võrdse kohtlemise edendajaks ja töötab veel terve rea teemadega seksuaalvähemustest pagulasteni välja.

RIIGIS: Riigis algab majanduslangus.

Mari Ode Saaru

12-aastane Mia Maria Rohumaa korraldas õpilaste ja lapsevanemate mõttetalguid Vanalinna Hariduskolleeegiumis. Üheskoos uuriti, kuidas pere saaks rohkem koos olla.

Karl-Kristian Nigesen

2009

VABAKONNAS: Luuakse Sotsiaalse Ettevõtete Võrgustik. 2016. aastaks teab SEV enam kui sadat sotsiaalset ettevõtet, kuid riik ei ole neile endiselt leidnud selget juriidilist staatust – registreerutakse nii MTÜ (ligipääs kodanikuühiskonna toetustele) kui ka OÜ (ligipääs ettevõtlustoetustele) vormis, töö selguse nimel käib. Varsiti on sotsiaalsed ettevõtted ka kodanikuühiskonna aasta tegijate ridades – 2012. aastal MTÜ Abikäsi, 2013. aastal Eesti pimemassööride ühing.

RIIGIS: Kohalike valimiste eel koostatakse hea valimistava põhimõtted, mis osutavad, kuidas kampaania ja valimised saaksid olla selged, arusaadavad ja läbipaistvad. Kodanikuühiskonna aasta tegijate tunnustamisel saab aasta teoks vabähenduste aktiivsus kohalike valimiste eel.

VABAKONNAS: “Teeme ära!” Minu Eesti mõttetalgud (pildil) loovad sadu uusi kodanikualgatusi.

EMSLIS: EMSLis käivitub ammu oodatud töö venekeelsete vabähendustega, vedajaks Tatjana Lavrova. EMSL liitub Euroopa katusorganisatsioonide võrgustikuga ENNA.

2010

EMSLIS: EMSL hakkab üha enam vältima oma pikka ametlikku nime (MTÜ Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit, kui te juba küsisite) ja jõuab Kodaniku(e) ühenduste Liidust EMSL vaikselt nimeni vabaühenduste liit EMSL, kasutades avaliku tootemargina Head Kodanikku. Uue graafika autor on Karl-Kristjan Nigesen.

RIIK: MTÜde majandusaasta aruannete esitamine äriregistrile toimub nüüdsest digitaalselt, nagu äriühingutel juba mõnda aega. Nüüdsest on seega võimalik aruannetele ka pärast esitamist analüüsimiseks lihtsmini ligi pääseda, kuid hoolimata pikaajastest nõudmisest pole andmed tänaseni avalikult tasuta kättesaadavad, mis teeb sektori uurimise tervikuna keeruliseks. Paljud organisatsioonid panevad aruanded siiski oma veebilehtedele avalikult välja.

VABAKONNAS: Vabaühenduste kärjad (pildil) keskenduvad manifestile 2011. aasta Riigikogu valimisteks ning kodanikuühiskonna arengukavale 2011–14.

Sifim Männik

RIIGIS/VABAKONNAS: Riigikogu suures saalis on jälle “EKAKi kuulamine”, kus majanduskriisi taustal on teemaks sotsiaalne ettevõtlus, aga ka avalike teenuste üleandmine ja ühenduste riigieelarvest rahastamise korrastamine.

EMSLIS: Kodanikupäeval, 26. novemb-

ril korraldame esmakordselt töövarjupäeva Pooltevahetus. Idee on selles, et kolmandas sektoris töötav inimene läheb üheks päevaks kaema tööd avalikus sektoris ja/või vastupidi.

RIIGIS: Aasta tegija avaliku võimu esindajatest jäeti sobiva kandidaadi puudumisel välja kuulutamata.

Jaanus Ree / Tallinn Bicycle Week

2011

RIIGIS: Eesti läheb üle eurole ja Tallinn on Euroopa kultuuripealinn.

VABAKONNAS: Kultuuripealinna üritusena toimub Tallinn Bicycle Week. Sellest kasvab välja mitteformaalne liikumine, kes korraldab jalgratturitele Tallinnas öiseid ühissõite Tour d'ÖÖ (pildil), arutelusid ja muid üritusi, et tõmmata linnajalgratturitele tähelepanu, eesmärgiks saada linn ja riik rattasõbralikumaks ja üha rohkem inimesi iga päev jalgrattaga liikuma.

VABAKONNAS: Eesti Euroopa Liikumise juht Anna-Maria Galojan antakse kohutu alla süüdistatuna suure summa raha omastamises mittetulundusühingu arvelt. Mõned vaatlejad märgivad seda kui olulist tõuet vabaühendustele tegeleda usaldusväärse hoidmiseks rahaasjade korras- hoidmise ja läbipaistvusega.

EMSLIS: ngo.ee veebileht uueneb ja kolib.

Sakala / Elmo Riig

2012

RIIGIS: Reformierakonna liige Silver Meikar toob Eesti meediasse sõna “vilepuhuja”, kui avalikustab, et on erakonna kassasse mitu korda viinud teadmata päritoluga sularaha. See käivitab liikumise “Aitab valelikust poliitikast!” ja toob tänavaile meelevaldused (ülemisel pildil meelevaldus Viljandis), andes hoogu eestlaste muidu napile osalemisele ja avalikule nurisemisele. Meikari nimetab EMSL aasta hääleks ning 17 Eesti avaliku elu tegelast avaldab “Harta12”, kus väljendab muret demokraatia tervise pärast, harta kogub petitsioon.ee keskkonnas 18 210 allkirja.

Presidendi jääkeldrisse kokkukutsutud koosolekul (pildil), kus osaleb mõtlejaid-

muretsejaid igast sektorist ja valdkonnast, lepitakse kokku, et igal eestlasel on võimalus teha ettepanekuid erakonnaseaduse ja valimiseaduse muutmiseks. Ettepanekute arutamiseks kogunenud Rahvakogu, kus on juhuvalimiga kõikjalt Eestist valitud inimesed, esitab Riigikogule 15 konkreetset ettepanekut. EMSLi juhataja Urmo Kübar aitab Rahvakogu aktiivselt korraldada ning saab 2013. aastal Euroopa kodaniku auhinna, lisaks 2014. aastal president Toomas Hendrik Ilveselt Valgetähe teenetemärgi demokraatia arendamise eest.

VABAKONNAS: Ka vabaihenduste kärjajate teemaks on rahastamine, kuid mitte erakondade, vaid vabaihenduste rahastamine riigieelarvest.

RIIGIS/VABAKONNAS: “EKAKi kuulamisel” peab vabakonna poolt kõne Tarmo Jüristo, kes kirjeldab Eesti ühiskonda kui võimupüramiidi, mille ülemises otsas on peaminister ja president ning alumises kodanikkond, kes kogu ühiskonda puudutavaid otsuseid teha ei saa. Kui aga selgub, et Jüristo ei esinda vabaihenduste liitu, saab kodanikuühiskonna arengule ja võimupüramiidile keskendumise asemel päevateemaks “Keda te siis ikkagi esindate, härra Jüristo?”. Rait Maruste kõnest saame teada, et kodanikuühiskond on nüüd välja arenatud.

Õhtuleht / Stanislav Moshkov

VABAKONNAS: Avaneb ühisrahastusplattvorm Hooandja, kus kolme aastaga kogub 500 projekti kokku 1,6 miljoni euro jagu toetust. Kodanikuühiskonna aasta tegijate tunnustamisel nimetab EMSL Hooandja aasta pioneeriks.

Arvamusfestival

2013

VABAKONNAS: Paldiskis toimub esimene Arvamusfestival (pildil), “sõnarakipidu” kõigile, kes tahavad ühiskondlikel teemadel arutleda, kuulata ja kaasa mõelda. Festivalil käib 4000 inimest, 2015. aastal on osalejaid juba 10 000. 2016. aastal kuulutab kultuuriminister arvamusfestivali “maaletooja” Kristi Liiva suhtluskultuuri arendamise eest aasta kodanikuks.

VABAKONNAS: Presidendi sõnauselt saame kolmandast sektorist rääkimiseks vabakonna mõiste, mis koondab nii aktiviste, formaalsed organisatsioonid, kogukonnad, võrgustikud kui ka mitteformaalsed liikumised.

Karl-Kristian Nigesen

EMSLIS: EMSLi juhatajana alustab tööd Maris Jõgeva (pildil).

“Kui ma EMSLi juhatajaks tulisin, siis ütlesin kohe alguses, et meil tuleb hakata tegelema ka igavate asjadega. Nüüd tundub,

et see lause sai saatuslikuks, sest ma ei julge veel ühtki säravat ja ajalukku minevat ideed enda nimele kirjutada. Aga olen väga rõõmus selle paljuski nähtamatu töö üle, mille tulemuseks on, et näiteks kogukonnapraktika ei jäänud vaid katseprojektiks, et vabähendused on saanud juurde mitu professionaalset arenguprogrammi, et me esindame vabähenduste ja kodanikuühiskonna arengu huve süsteemsemalt kui ehk varem ning et oleme leidnud uusi koostöökohti paljude riigiasutustega.

Järgmisel neljal aastal plaanime kergelt suunamuutust: vabähenduste liit peab ühiku hea kodaniku ja vabähendusega tegelemisest enam taotlema ühiskondlikku mõju: tegelema enam kodanikuruumi hoidmise, osaluskultuuri kasvatamise ning sidemete tugevdamisega kodanikuühiskonnas. Kui see muutus läheb korda, olen saavutanud koos vabähendustega midagi väga olulist.

Meenutuste hulgas on mul paar lugu, millest räägiksin heal meelel kümne aasta pärast. Aga võib-olla üks seik, mis veel

aasta tagasi tuletas meelde, kuidas väga paljud inimesed vabähenduste organiseerimisest ei tea. Nimelt tutvustasin end ühe koosoleku alguses, et mul on kolm last (see oli tol koosolekul asjakohane) ja ma juhin mittetulundusühingute ja sihtasutuste liitu, mispeale küsis koosoleku juhataja üle, et kas olen lastega kodus ja mul on MTÜ.”

EMSLIS: EMSL käivitab (esimene katseprojektina) kogukonnapraktika, mis viib gümnaasiumiõpilased ühiskonnaõpetuse tunni raames koolist välja, kohalikesse vabähendustesse praktikale. Katseprojektist kasvab see kohe välja, kolm aastat hiljem on programm kümnes maakonnas, osaleb kaks tosinat kooli ja enam kui 100 vabähendust, kolme aastaga on vabakonda seestpoolt näinud üle 900 õpilase.

EMSLIS: Vabähenduste liidu kontor kolib koos hulga kontorikaaslastest organisatsioonidega Telliskivi loomelinnakusse, kus ongi ju vabähenduste kodu, vähemalt Tallinnas.

Alari Ramm

Rahvakogu

Karl-Kristjan Nigesen

2014

RIIGIS: Algab Vene-Ukraina sõda, mis käivitab Eestis uue patriotismi- ja abistamislaine. Kolme organisatsiooni ühis-kampaania “Ukraina heaks” saab kodanikuühiskonna aasta teoks kui õpikunäide heast annetustekogumisest ja koostööst.

VABAKONNAS: EMSLi eestvedamisel saab kirja annetuste kogumise hea tava, mille annetusi koguvad organisatsioonid heaks kiidavad. Uudse annetuste kogumise idee toob “turule” Pardiralli (alumi-

sel pildil) – üks lustlik koguperesündmus toob ühele tõsisele teemale hulga tähelepanu ja annetusi. Pardiralli saab ka kodanikuühiskonna aasta pioneeri tunnustuse ning üritus jätkab sama menukalt järgnevatel aastatel.

RIIGIS: Kevadel hakkab riigikogu arutama sooneutraalse kooseluseaduse eelnõu, mis toob ühiskondlikku debatti viha ja solvanguid – ennekõike nende pihta, kes samasooliste kooseluõigust kaitsevad –, kuid senisest enam arutletakse nüüd ka vihakõne ja sõnavabaduse hapra piiri teemal. Sügisel kuulutab president seaduse

Eero Vabamägi, Ekspress Meedia

Annika Melsala

välja (ülemistel pildidel eelnõu vastaste ja pooldajate aktsioonid).

RIIGIS: Meeleavaldusi korraldavad ja häält teevad ka puudega inimesed, kes ei ole rahul nende kaasamisega, õigemini mittekaasamisega, töövoimereformi ettevalmistamise. Aasta tegijate tunnustamisel annab vabaihenduste liit tunnustuse puudega inimese häälele.

VABAKONNAS: 2014. aasta uuringu järgi oli 31% Eesti elanikest osalenud vabatahtlikus töös, mis on suurem osalus kui Euroopa keskmine.

RIIGIS/VABAKONNAS: “EKAKi kuulamisel” riigikogu suures saalis astub üles Artur Talvik, kelle sel korral kutsus vabakonna nimel kõnelema minister. Ta räägib vabatahtlikust tööst ja vabakonda piiravast klaaslaest ning kutsub saadikuid kogukondadesse osalema. Pool aastat hiljem kandideerib ja pääseb Talvik Riigikokku.

2015

Parlamendivalimisele läheb mitu uut erakonda. On poliitika nüüd Rahvakogu tulemusena avatum (sealt tulnud ettepaneku järgi on erakonna moodustamiseks vaja vaid 500 liiget) või on aktiivsetele kodanikele selge, et kodanikuühiskonna kaudu muutusi ei saa, ei hakka me otsustama.

RIIGIS: Süüria kodusõda mõjutab Euroopa Liitu otseselt, kui Itaalia rannikule saabuvad suured põgenikemassid ning Eestiski saab hoo sisse uus sallivustest ja nii avalikes, privaatsetes kui ka sotsiaalmeediadebattides balanseerimine vihakõne ja sõnavabaduse piiril: kas sõjapõgenikke peaks aitama? Kodanikuühiskonna aasta teoks kuulutab EMSL algatuse Sõbralik Eesti (pildil kontsert Tallin-

Mari Öö Sarv

na Vabaduse väljakul), mis koondas avatud meelega ettevõtjaid, kultuuritegelasi ja organisatsioone. Sõbraliku Eesti eestvedaja Helen Sildna nimetatakse aasta kodanikuks.

EMSLIS/RIIGIS/VABAKONNAS: EMSL keskendub vabaühenduste riikliku rahastamise korrastamisele, kuna 2009. aastal loodud rahastamise korrastamise kontseptsioon, varasem käramine ega 2013. aastal valminud rahastamise juhendmaterjal ei ole tulemusi toonud. Valmib rahastamise teemaline variraport ja järjekorsetel kärajatel (pildil) ütlevad ka avaliku võimu esindajad selgelt välja, et rahasuhtes on vaja rohkem läbipaistvust ja selgeid põhimõtteid.

EMSLIS: ngo.ee veeb saab uue esilehe, kus oma pesa Hea Kodaniku (veebi)artiklitele, aga moodsamas kuues on ka uudised. 2016. aastal järgneb nüüdisaegsele platvormile ka ülejäänud veebileht veebileht uue aadressiga heakodanik.ee.

Mart Sepp

2016

RIIGIS: Koostöö kogu tutvustab värsket kaasamisveebi rahvaalgatus.ee, kus vastavalt petitsiooniõigusele peab 1000 allkirja saanud ettepanekud võtma seadusandja menetlusse. See on esimene portaal, kus e-riigis saab anda oma ettepanekule ka digiallkirja, varem massiliselt kasutatud petitsioon.ee seda tegelikult ei võimaldanud.

Uueks presidendiks valitakse Kersti Kaljulaid, kes kutsub kodanikuühiskonna teemal nõu andma EMSLi endise juhi Urmo Kübara ning demokraatia teemal EMSLi kunagise nõukogu liikme Liia Hänni. "Meie kõik olemegi riiki. Lisaks maksutulule panustavad Eesti inimesed järjest enam oma

riiki tegudega, ajaga, sõnaga. On aeg võtta see ressurss kasutusele," kirjutas Kesti Kaljulaid.

Päev pärast kodanikuühiskonna teemade arutelu kolme komisjoni ühisistungil la-

guneb senine võimuliit ja esialgu lükatakse EKAKi kuulamine Riigikogu suures saalis teadmata ajani edasi. See-eest saab Eesti uue valitsuse. Eestkosteorganisatsioonid läkitavad operatiivselt koalitsioonipartneritele oma nägemuse paremast Eestist.

Kari-Kristijan Nigesen

visioonid fantaasiad unistused

Milline on elu aastal 2041?

Riinu Lepa: Igapäevased rätsepalahendused Hunt Kriimsilmade maal

2041. aastal on ettevõtlus ja teenuste disain muutunud oluliselt paindlikumaks, dünaamilisemaks, mitmenäolisemaks. Piirid tarbija, teenusepakkuja, kliendi, müüja, tootja, vabatahtliku jne vahel hägustuvad. Rollid jäävad, kuid sulanduvad vaheldumisi indiviidi igapäevaellu selle loomuliku osana.

Tarbija jaoks on n-ö rätsepalahendused ainult nupulevajutuse kaugusel. Tahan homme minna matkama, saan 15 minuti jooksul endale organiseeritud telgi, madratsi, magamiskoti, priimuse jm vajaliku. Tahan lastega minna reisile, 10 minuti pärast on mul teada, kust saan reisivankri ja istetooli. Just nende reiseid ajaks, sest kodus ma kogu seda kraami küll ladustada ei tahaks. Ja ei mahuks ka, sest korterid on väikesed ja kompaktsed.

Tuleb aga mõte kutsuda õhtuks külalised ja mul võtab 20 minutit, et korraldada kõik vajalik lauale, sh arvestades Aivo gluteenitalumatust, Pireti toortoitlust ja minu enda kinnisideed mitte süüa valget suhkrut. Toit saabub mulle koju täpselt õigel ajal.

Tavapärane on teha oma hobid enda jaoks kasulikuks ka majanduslikult. Sisemise kirega tehtud loodusfotod, maalid, skulptuurid, õmblustööd jne leiavad tänuliku omaniku jagamisportaalide kaudu ning toovad tegijale väikse lisakopika taskusse. Indiviidi sissetulek ei sõltu enam ühest tööandjast.

Indiviidid ise on nagu Hunt Kriimsilmad. Nautides oma tegemistes ja töödes vaheldust, tegutsetakse pigem vabakutseliseks, määrates ise oma tööaja ja koormuse ja osaledes mitme organisatsiooni tegevuses. Elu loomulik osa on osaleda

kogu-konnaliikmete toetamises. Olgu selleks siis naaber-majas elava autistliku lapse õpetamine, kõrvalkorteris elava üksiku vanainimese abistamine või kohalikus supiköögis tegutsemine – need abistamised on maailmapilti avardavad väärtuslikud kogemused ning lisaks annavad samuti väikest lisateenistust, kuna teenust pakkuvad vabaühendused aktiveerivad indiviide ja kogukondi osalema abiliste võrgustikes.

Margo Loor: kas oled valmis digitaalse kodanikuühiskonna võimalusteks?

Kui võrdleme aastatetaguseid ennustusi, mida targad inimesed on konkreetseid trende arvestades teinud, on selge: trendid ei valeta. Millised on tänase kodanikuühiskonna trendid, millega tuleb arvestada, kui soovime, et meie ühendused on ka 2041. aastal olemas ja mõjusad?

Sarnasele küsimusele, kuigi lühemas ajalisel vaates, otsis ajakirjas Stanford Social Innovation Review ilmunud essee “The Future of Nonprofits” vastust Heidelbergi Ülikooli sotsioloogiaprofessor Helmut K. Anheier. Ta tõi välja neli suundumust ja pakkus nende pinnalt tulevikustsenaariumi. Professor Anheieri käsitusel on olulisimad juba nähtavad vabaiühenduste trendid järgmised.

- Kasvav sotsiaalne ettevõtetus ja teenuste delegerimine, kus mündi vastasküljeks on ka kasvav konkurents jt turumajanduslikud nähtused ühenduste hulgas. Eestis veab seda arengut eest Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik.
- Vabaiühenduste võtmeroll mitmekesisustuvates ühiskondades sidususe loomisel ning sellega rahu ja heaolu

tagamisel. Võime mõelda näiteks liikumisele Sõbralik Eesti.

- Tavapäraste järelevalvemehhanismide puudulikkus ning vabaiühenduste olulisuse kasv läbipaistvuse tagajate, eestkõnelejate ja kaasamise korraldajatena. Koduse näitena valimiste valvurid või meieraha.ee.
- Ühenduste kasvav osa sotsiaalsetele probleemidele innovaatiliste lahenduste väljatöötajatena, mida toetab riskifilantroopia, ning valitsuste roll toimivate lahenduste eskaleerijana. Eestis saab siin näiteks tuua Heateo SA sotsiaalse mõju osakud.

Omalt poolt tahan nendele trendidele lisada ainult ühe, olles kõigi eelnevatega igati päri. Nimelt: **tehnoloogia kasvava kiirusega areng.**

Kõik, mida saab muuta digitaalseks, muudetakse digitaalseks.

Paljud on seda lauset kuulnud, palju vähemad mõelnud, mida tähendab see

praktiliselt temale ja vabaiühendusele, millega ta seotud on. Üht-teist, näiteks kirjavahetus, raha, meedia ja muusika, on viimase 15 aasta jooksul muutunud digitaalseks. Järjest vähemad kleebivad marke, maksavad paberrahaga, loevad paberlehti või kuulavad muusikat plaadilt. Kuid see on pinnavirvendus võrreldes muutustega, mida ühiskonna digiteerumine endaga järgmise 25 aasta jooksul kaasa toob, muu hulgas ka kodanikuks olemise ja kodanikuühiskonna perspektiivist.

Eesti on digiühiskonna arengus paljuski esirinnas ja pealtnäha laieneb see ka kodanikuks olemisele. Saame ID-kaardiga kasvõi metsast valimistel osaleda, rahvaalgatus.ee kaudu Riigikogule seadusloome ettepanekuid teha, mõnes linnas kaasava eelarve raames avaliku raha kasutust otsesoonata ja Hooandjas kodanikuühiskonna algatustele kaasa aidata.

Lähemalt vaadates paistab siiski, et initsiatiiv e-valimiste ja e-residentide puhul oli riigipoolne; et rahvaalgatus.ee on veel üsna alakasutatud, osale.ee ei tööta üldse ning avaandmetega teeme

Mõned tehnoloogilise arengu aspektid, mida iga ühendus oma järgmisest 25 aastast mõeldes võiks arvestada

Suurandmed, masinõppimine ja tehisintellekt.

Autonoomne tehnoloogia

E-residendid.

Raha.

esimesi vaevalisi samme; et kaasavat eelarvet praktiseerivad vaid mõned suuremad ja edumeelsemad omavalitsused; et Hooandja on kahtlemata äge, aga maailma mastaabis mitte midagi innovaatilist ning et viimane tõeliselt *cool* tehnoloogiline lahendus ühenduste poolt oli Teeme Ära prügikaardistus. Eesti ühenduste tehnoloogiline arengutase erinevalt meie *startup*'idest maailmas just laineid ei löö.

Olukorra muutmiseks peaks juhtuma kaks asja. Esiteks peaks rohkem noori, tehnoloogiaga koos üles kasvanud koodivõlureid *startup*'i tegemise asemel suunama oma leidlikkuse ja energia sotsiaalsesse ettevõtlusesse või vabaühendustesse. Meil on oma väike ja tänuväärne kogukond heakodanik-häkkereid olemas, aga suurema muutuse loomiseks neist kindlasti ei piisa.

Teiseks peaks kõik ühendused oma tulevikku planeerides mõtlema, kuidas tehnoloogia areng võimaldab neil innovaatilisemalt ja efektiivsemalt oma mõju saavutada. Küsimus on niisiis juhtide teadlikkuses ja tähelepanu fookuses.

Martin A. Noorkäiv

Liit- või virtuaalreaalsus.

Loetelu pole ammendav, kuid neid trende läbi mõeldes võib saavutada nii mõnagi olulist. Õpetliku näitena võib mõelda sellele, kuidas viimase kahe aastaga on tehnoloogia areng tundmatuseni muutnud taksondust Eestis. Senistel taksofirmadel oleks kindlasti olnud võimalik tehnoloogia pealekasv oma kasuks pöörata, kuid kuna nad seda ei teinud, tulid efektiivsemate tegevusmudelitega ettevõtted peale ja võtsid turu ära. Üks kahest ettevõttest ei olnud seejuures üldse mitte Eesti oma, kuna tehnoloogia eriti riigipiire ei tunnista.

Tehnoloogiast põhjustatud muutuste tempo kasvab. Meil on praegu Euroopa parim organiseerunud kodanikuühiskond ja üks kõige digitaalsemaid ühiskondi tervikuna. Meil on väikese riigina võimalik katsetada põnevaid ja sotsiaalselt innovaatilisi lahendusi nii ühiskonna

kaasaval juhtimisel kui ka sotsiaalsete väljakutsete lahendamisel. Facebooki arendajate delegatsioon, kes paar kuud tagasi poolsalaja käis Eestis Rahvakogust väljakasvanud e-demokraatia lahendustega tutvumas, tunnistas, et nad on meie peale kadedad. Oleme suutnud ID-kaardi ja kollektiivsete märgukirjade seaduse kombinatsioonis muuta kiiresti reaalsuseks selle, millest nad ainult unistavad: anda inimestele võimalus interneti kaudu ühiselt seadusloome ettepanekuid välja töötada ja Riigikogule esitada. See tore näide on kahjuks hetkel pigem erand kui reegel.

Kui tahame, et Eesti vabaühendused oleks samamoodi maailmas teerajajaks ja suunanäitajaks, nagu on olnud meie e-valitsus ja tehnoloogiaettevõtted, peab muutus algama igast vabaühendusest ja igast ühenduse juhust.

E-demokraatia.

Kutsusime Arvamusfestivalil kokku hulga huvilisi, kellega arutlesime, kuidas saame kinkida Eestile sünnipäevaks miljon head kodanikku. **MARI ÖÖ SARV** kogus pinnale ujunud mõtted kokku ja kirjutas lauluks.

Sten Roosvald

Eesti hakkab miljonäriks!

Hea töötaja täidab kõik tööülesanded hästi ja õigeaegselt. Hea ema armastab oma lapsi nii, et lapsed selles igas olukorras veendunud võivad olla. Hea õpetaja õpetab lapsi mõtlema, mitte tuupima. Ja hea kodanik on see, kes annab enda ümber olevale rohkem kui omaenda mugavaks äraelamiseks tarvis.

Häid kodanikke on kõikjal Eestis, seda kinnitavad kõik me tunnustusüritused, kuhu sajab kandidaate igast valdkonnast, vallast ja vanusest. Aga me tahame veel! Me tahame, et Eestis elaks miljon head kodanikku ja veel rohkemgi. Kust neid saada, kui mina, sina, kolleegid ja too nurgapealse kollase maja pere juba on head kodanikud? Eks tuleb seda va hoolimise pisikut levitada ka ülejäänud tänavale, klientidele, sõpradele. Kõigi maakondade head kodanikud, nakatage! – kingime Eestile sajandaks sünnipäevaks miljon head kodanikku!

Kes on hea kodanik?

Heast kodanikust rääkides ei mõtle me kodakondsusele ega sellele, et kodanikul tuleb käia valimas ja lipp õigel päeval välja panna, vaid kõigile inimestele, kes siin riigis elavad ja märkavad enda ümber ka teisi inimesi, loodust ja ülejäänud maailma. Ja meil on unistus, et neid peaks olema PALJU!

Miljon viisi pisiku levitamiseks

Kui sinu ümber on neid, kes panustavad ühisesse heaolemissse, ükskõik mil viisil, siis märka ja tunnusta neid. See on üks neist paljudest asjadest, kus pole vaja jääda ootama, et riik ometi midagi teeks,

märkaks ja tunnustaks – alusta ise! Räägi temast teistele, ole tema poolt ja näita, et tema teod loevad. Omainimeste poolehoid on kindlasti midagi, mida igal heal kodanikul on vaja – eriti, kui ta on parasjagu vabatahtlikutoöst väsinud, bürookraatias pettunud või on keegi jälle ta koristatud piknikuplatsi täis lagastanud. Muidugi ei anna nad oma panust selle pärast, et kelleltki tähelepanu saada, aga nad võivad lõpetada, kui nende panust iseenesestmõistetavalt võetakse. Teeme neist välja!

Ja mitte ainult neist välja. Teeme ka sellest välja, kui me ise midagi head ära teeme, sest vaikselt nohistades ja tigetsedes ei saa häid kodanikke juurde. Kui lükkasid kogu kortermaja parkimiskohad lumest puhtaks, siis ütle teistele ka – võimalik, et järgmisel korral tulevad kampa, mitte ei võta iseenesestmõistetavalt, et sina teed. Kui annetad iga kuu mõnele

vabaihendusele, räägi sellest sõpradele – võibolla pole nad selle pealegi tulnud, et iga kuu kasvõi 10-15 eurot anda kellelegi, kes teeb tema meelest olulist asja. Kui käid kusagil vabatahtlikuna abis, postita sealt reportaaže sotsiaalmeediasse – mõni võib seda karmaglamuuri kadestama hakata ja ka vabatahtlikuks minna. Lühidalt: räägi enda heaks kodanikuks olemisest, see on uhkuseasi.

Kui sul on lapsed, keda kasvatad teadlikult vastutustundlikeks inimesteks, oled ise juba päris kindlasti hea kodanik. Ilmselt aga ei aita pisikut levitada see, kui minna rääkima sõpradele ja klientidele, et ka nemad peaksid “muretsema lapsed ja hakkama neist häid inimesi kasvatama”. Küll aga saab kaasata teisi lapsevanemaid aruteludesse sellest, milliseid inimesi me kasvatame või millist lasteaeda selleks tarvis on, ning saab anda nii enda lastele kui ka nende sõpradele oma käitumisega eeskujut. Alustades kasvõi sellest, et näidata, et ühegi inimese headust või sõbra kvaliteeti ei saa mõõta selles, kui suur teler tal kodus on või mis autoga pere sõidab. Miks mitte alustada hea kodaniku pisiku levitamist mittemateriaalse väärtustamisest nii, et lapsed sellest aru saavad. Jõulude eel on see eriti huvitav väljakutse, aga täiesti tehtav.

Mis ei nakka, see põrkab

Teate küll, kuidas nii hea kui ka halb liikvele lähevad. Lihtne lumine näide: üks auto keerab teisele napilt ette, too teeb äkkpidurduse ja vihastab ega lase järgmisel sebral kiusu pärast jalakäijat üle tee, too omakorda vihastab ja käratab hoovis käratsevatele lastele, kes pole süüdi muus kui lumepalli veeretamises. Lapsed vihastavad ja virutavad ühe lumepalli hooga kojamehele kraesse, kes vihastab ja... No milleks seda kõike, hea kodanik on õnnelik ja laseb ka teistel õnnelik olla!

Inimesi on igasuguseid ja mõned tunduvad ikka päris napakad ka. Leia võimalus suhelda avatult nende inimestega kes pole sinu igapäevases sotsiaalses võrgustikus, et olla lähemal ja mõista. Hea kodanik on empaatiavõimeline ning nagu igas teises liinis, on siingi eeskujut parim nakataja. Kui sa kuulad päriselt ära kõik teisitiarvaja mõtted ja küsid veel juurde, MIKS ta niimoodi arvab, võid esiteks saada temast palju paremini aru (jäädes võibolla siiski enda arvamus juurde, aga võibolla ka mitte?) ja teiseks annad talle eeskujut argumenteeritud

Palju häid mõtteid

Kutsusime suvelõpus Paines kokku hulga huvilisi, kellega arutlesimegi just selle üle, kuidas saame kinkida Eestile sünnipäevaks miljon head kodaniku. Kõik artiklis kasutatud mõtted pärinevad sealt. Allpool valik arutelus osalenute lubadusi, mida nemad järgmiseks saavad teha, et Eestil oleks veel rohkem häid kodanikke:

- Hoian ja hindan oma peret. Ütlen sõpraderingis välja oma seisukohad ka siis, kui tean, et olen eriarvamusel.
- Kõik algab minust endast. Kui olen andnud oma panuse, siis saan seda peegeldada ka väljapoole. Pean jagama oma positiivset kogemust laste, vanemate, sõprade, kolleegide ja teistega. Maailma võib parandada, aga kui seda teha vaikselt ja omaette n-ö nohisedes, ei jõua minu hea kodaniku jälg ehk nii kaugele. Hea mõte ja tegu tuleb liikvele saada!
- Vabatahtlik olemine, olemasoleva väärtustamine, eeskujut näitamine, maksude maksmine. Üks heategu päevas/nädalas!
- Ma teen oma tööd hästi – olen nimelt noorsootöötaja.
- Saan jätkata vabatahtlikult tegude tegemist, millest mina otseselt ei pruugi saada rohkem kasu kui kogemus, kuid kellegi

teise eluolu ja -kvaliteet võib paraneda. Kaasan nende tegude tegemisse teisi ning jagan oma tegemisi ja tulemusi teistega. Pean sellist suhtumist ja käitumist normiks ning näitan seda välja.

- Kasvatan üles kolm hoolivat Eesti vabariigi kodaniku.
- Luban rääkida inimestele Arvamusfestivalist ning mida ma siin kuulsin, nägin ja õppisin. Soovitan olla inimestel rohkem aktiivne ning julge ja enesekindel. Igapähe on võimalus maailma muuta. (Hannela)
- Kaasates lähedasi/tuttavaid erinevatesse tegevustesse ja suhtlusringkondadesse, suheldes nendega leida kõitev jututeema ning tunnustada ja toetada neid, et ka nemad suudavad ühiskonda positiivselt muuta. (Renar)
- Jätkan vabatahtlikku tegevusse panustamist
- Inspireerin ja innustan sõpru-tuttavaid panustama kodanikualgatustesse
- Olen eeskujut oma lastele
- Olles õpetaja mitte vaid tööajal, vaid ka vabal ajal. Niipea, kui oman kõrget moraali ja lähtun sellest nii sõnades kui tegudes, olen oma tagasihoidliku panuse andnud.
- Teen endast hea kodaniku ja inimese, kes on teistele eeskujut, või suren üritades. (Oskar)

suhtlemisest. Pisik jälle levitatud!

Kui tahame elada riigis, kus igaüks räägib kaasa ja teda ka kuulatakse, on kõige tõhusam jällegi alustada väikestest inimestest. Kui lastel on koolis sõnaõigus koolielu korraldamises ning nad saavad kodus kaasa rääkida pere noorimale nime panemises, nädalavahetuse või õhtusöögiplaanide tegemises, kasvavad nad teadmises, et nende arvamusel on kaalu – muidugi ainult juhul, kui see välja öelda. Kui lapse ettepanek ei lähe töösse, põhjendage see talle ära. Kui head põhjendust tegelikult ei ole, siis pole mõtet ju ka keelduda tema mõttega arvestamast, mis? Nii see rahvas võimu kandma hakkabki. Sest täpselt samamoodi toimib hea riik: kui seadusandjal pole argumenti, miks kodanike ettepanek on kehv, peaks ta selle ju töösse võtma. Nii et lapsed ära kuulatud ja arvesse võetud – hea kodaniku pisik jälle levitatud. Omakasuboonus: järgmine kord kuulavad ehk nemad teid ka.

Oleme näinud noori, kes pärast vabatahtlikutööga tutvumist on siiras hämmingus, et saavad ise päriselt midagi muuta. No muidugi saavad! Aga kuidas neid sel teemal valgustada, et maailma muutmiseks ei pea olema kooli lõpetanud ega 40-aastane ega abielus ega vallavanem, isegi autojuhilube ei pea olema – lihtsalt leia abivajaja ja mine appi? Lisaks kodusele eeskujule saavad siin palju ära teha koolid, kui noortega talgud teevad, ühiselt humanitaarabi koguvad või heategevuslaada korraldavad. Mida käegakatsutavam tulemus, seda suurema üllatuse noored saavad ning seda enam võib oodata, et neist innukalt panustavad täiskasvanud sirguvad.

Lõpetuseks midagi täiesti erilist. Kui lasteaias ütles üks poiss, et tahab saada basseini puhastajaks, ei jõudnud õpetaja ära imestada – no kust ometi selline amet! Poiss põhjendas, et kui keegi teine basseini ei puhasta, siis tema teeb ära. Vot selline inimene on meil kasvamas.

Sellest sügisest alustas vabaühenduste liidu EMSLi ja Praxise eestvedamisel tööd Huvikaitaselabor, kus inimkatseid tehakse vaid mõningal määral. Hea küll, tegelikult ei tehta inimkatseid üldse, küll aga katsetatakse huvikaitseplaanidega: mis töötab, mis mitte, ning kuidas panna juba töötavad plaanid veel paremini tööle. Labori juht **MARLEEN PEDJASAAR** tutvustab katseid, katsealuseid ja oodatavaid tulemusi.

Huvikaitaselabor aitab vabaühendustel poliitikat kujundada

Labor võttis vastu 27 eestkostega tegelevat vabaühendust, kes järgmise pooleteise aasta jooksul üsnagi terava tähelepanu all ja ekspertide toel koostavad ning hiljem viivad ellu huvikaitseplaani, mis mõne ühiskonnas terava probleemiga tegeleb.

Idee kujundada üks korralik huvikaitsevõimekusega tegelev programm tekkis EMSLil, uurides vabaühendustelt, kuidas neil poliitikakujundamises osaleja rolli täites läheb ning millistest kohtadest king pitsitab. Kuigi meil on häid näiteid edukast eestkostetööst, tunnevad vabaühendused puudust professionaalsest toest: meeskonnad on sageli väikesed, eestvedajal ei ole kellelegi toetuda ega kellelki nõu küsida ning analüütikuid, kommunikatsiooniinimesi ja teisi asjatundjaid palgata pole võimalik või ehk isegi mõistlik. Küsitlusele vastanutest tõdesid ligi pooled, et ei tea täpselt, kuidas oma ettepanekud õigete inimesteni viia. Üle poole nentisid, et valitsuse plaanidega on keeruline järjepidevalt kursis

Mis on huvikaitse?

Huvikaitse (või eestkoste või lobitöö) on vabaühenduste tegevus oma liikmete, siht-rühmade, teema või piirkonna huvide, väärtuste ja õiguste esindamisel ja kaitsmisel. Huvikaitsetegevustega mõjutatakse teisi midagi tegema (või just mitte tegema), olgu see siis mõne konkreetse otsuse vastuvõtmine või hoiakute ja käitumise muutmine.

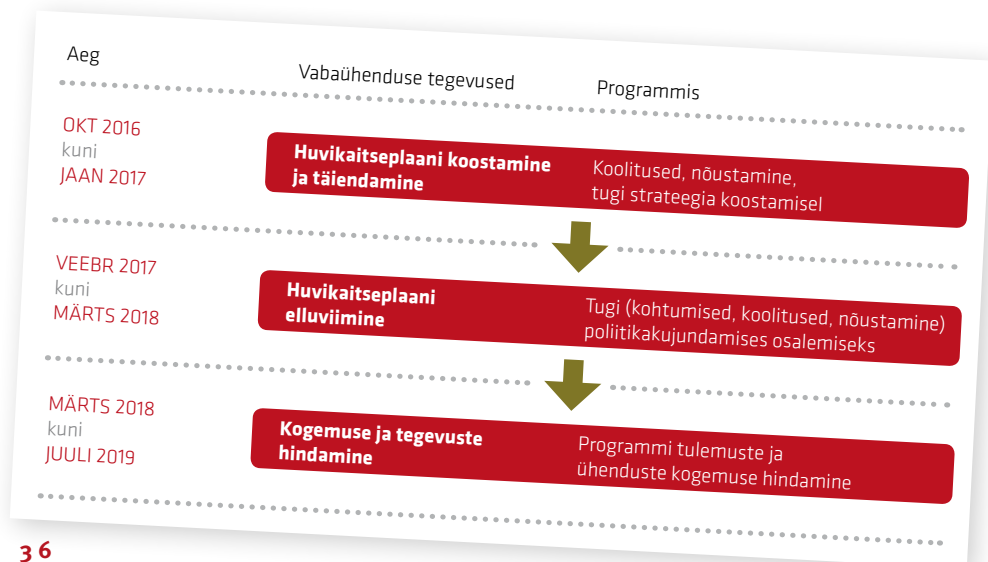
olla või et abi oleks vaja tegevusplaanide ja mõjuanalüüside koostamisel. Arenguprogrammi idee ongi pakkuda pikema aja jooksul tuge huvikaitsetegevuse fookuse sättimisel ja plaanide elluviimisel.

Huvikaitaselabor on üles ehitatud sellisel, et koolituste ja kohtumiste kõrval saavad ühendused nõu oma ala ekspertidelt. Koolitajate ja mentoritena on kaasatud Kristina Mänd ja Katrin Pihor (poliitikakujundamine ja strateegia koostamine); Jane Matt ja Anne Jürgenson (mõju plaanimine ja hindamine), Maris

Jõgeva (liikmete ja partnerite kaasamine) ning Liisa Past, kes aitab ühendustel hea huvikaitseplaani kõrvale luua sama hea kommunikatsiooniplaani.

Esimene koolitus on juba toimunud ning osalejad hoo sisse saanud. Koolitaja Kristina Mänd lausus Huvikaitaselabori vajalikkust kommenteerides: “Iga koolitus, seminar, konverents või muu üritus, kus me teadmisi saame ja omi jagame, on täpselt nii hea ja kasulik, kui me selle enda jaoks selgeks mõtleme. Huvikaitaselabori suur väärtus on selle pikaajalus – on aega mõelda ja soovitud muutused ka tegelikult ellu viia, hakates peale väikestest sammudest. Koolitused on justkui kokkusaamise või kontroll-kohad, kus saadakse ideid ja kinnitust, kuid suurima osa teevad inimesed ära oma organisatsioonides koos oma inimestega.” Olulisemate ootustena ongi osalejad välja toonud soovi leida aega ja ruumi huvikaitseplaani läbimõtleamiseks ning võimalust õppida teistelt sarnases olukorras olevatelt ühendustelt.

Programmis osaleb nii juba kogunud kui ka alles alustavaid ühendusi ja eestvedajaid. Kadri Sikk Eesti Vegan Seltsist liitus seltsiga hiljuti ning on huvikaitstes veel värske tegija. Sikk tõdes, et juba esimese koolitusega sai ta häid ja kasulikke mõtteid väga palju ning tuleb valida, milliseid asuda ellu viima. Ta nentis, et tugi on ühendusele eriti oluline, kuna tegutsetakse valdkonnas, mida paljudel on praegu veel keeruline mõista. Samuti laboris osalev Korruptsioonivaba Eesti on huvikaitsega ühel või teisel moel tegelenud juba 15 aastat. Anni Jatsa, kes ühingu programmis esindab, tõi välja, et kuigi pikaajalised eesmärgid on Korruptsioonivabal Eestil paigas

ja eesmärkide saavutamise nimel tehakse iga päev tööd, ei ole tegevused, mis ühenduse eesmärkideni viima peaksid, siiski püsivalt detailselt kirjas – see sai selgeks kohe esimesel koolituspäeval. Lisaks on ühing üheks eesmärgiks võtnud projektipõhisest väljamurdmise, et püüelda jätkusuutlikuma huvikaitse poole, ja selle kõige juures on Huvikaitaselabor väärtuslikuks toeks.

Laboris keskendutakse just sellele, kuidas mõjutada poliitikakujundamist ja saavutada oma valdkonnas soovitud muutus, olgu selleks siis vilepuhujate parem kaitse, põlevkivi kaevandamise lõpetamine või koduvägivalla ohvrite eest seismine. Igal juhul tasub hoida silm peal laboris osalejatel ja nende tegemistel ning miks mitte pakkuda nõu või partnerlust, kui teie ühenduski sarnase teemaga tegeleb või teema teile isiklikult südamelähedane tundub. Huvikaitset ei saa liitlasi ja kaasamõtlejaid kunagi liiga palju olla!

Huvikaitaselaboris osalevad:

Eesti Maakoolide Ühendus
Eesti Külaliikumine Kodukant
MTÜ Eesti Disainikeskus
Eesti Puuetega Inimeste Koda
Eesti LGBT Ühing
Eesti Üliõpilaskondade Liit
Eesti Vegan Selts
Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik
Eesti Omanike Keskliit
MTÜ Tallinna Puuetega Inimeste Koda
MTÜ Eesti Omastehooldus
Korruptsioonivaba Eesti
MTÜ Siiliokas
Eesti Abipolitseinike Kogu
SA Keskkonnaõiguse Keskus
Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit
VAU MTÜ
Eesti Vabaharidusliit
Arengekooostöö Ümarlaud
MTÜ Pärnu Naiste Tugikeskus
Eesti Õpetajate Liit
Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus
Eesti Seksuaaltervise Liit MTÜ
Eesti Muinsuskaitse Selts
MTÜ Eesti Loomakaitse Selts
Eesti Lasterikaste Perede Liit
Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliit

Vaata rohkem:

www.heakodanik.ee/huvikaitaselabor

Üksjagu uut sellel sügisel:

Uus hoog

Pole mingi saladus, et oleme töötanud selle nimel, et hasartmängumaksunõukogu (HMN) administreeritav 9 000 000 eurot suunataks kolmandasse sektorisse läbipaistvamalt ja apoliitilisemalt kui seni. Anname ülevaate süsteemi muutmisest oktoobri keskpaiga seisuga.

Sotsiaalministeerium oli jõudnud esimeste plaanideni selle kolme miljoni euro jaoks, mis on nende jagada, aga konsensust alles otsitakse. Ajaliselt hakkaksid muudatused kõige varem kehtima 2018. aasta jaanuarist.

Kultuuriministeeriumil plaani kultuuri rahastamise muutmiseks veel ei ole, samas on HMNist kultuuri tarbeks minev raha piisavalt väike – 400 000 € –, et see plaan võiks kiiresti tekkida. Valitsuse kinnituse sai uus kord spordi rahastamiseks ja ministeerium on nõustumas ka puuetega inimeste spordiraha (120 000) liigutamise EOKSse.

Igatahes hoiame jätkuvalt kätt pulsil ja teid kursis. Kui teema huvitab, siis kirjuta siim@heakodanik.ee.

Uued tulumaksuvõimalused

Panime vabaühenduste liidu poolt kokku konkreetsed ettepanekud tulumaksuseaduse muutmiseks nii, et seadus ei ahistaks vabaühenduste pidamist – muudatuste eesmärk on soodustada vabatahtlikku tööd ja annetamist ning vähendada bürokraatiat.

Konkreetselt tegeleme kolme probleemiga, mis juba ammu karjuvad lahendamise järele: vabatahtlike lähetamine, annetuste soodustamine ja tulumaksusoodustusega ühingute nimekirja koostamine. Iga teema juurest leiad hakatuseks kirjelduse, mis on valesi ja kuidas see vabaühenduste tööd takistab, ning seejärel mitu võimalikku lahendust. Juba sel sügisel viime oma lahendusvariandid ka seadusandjale.

Loe rohkem www.heakodanik.ee/tulumaks.

Uus põlvkond

Kogukonnapraktikal on seljataga kolm aastat täis planeerimist ja uurimist, katsetusi ja eksperimente. Sel hooajal keskendume saadud kogemuste mõtestamisele ning õpime neist koos osalistega, et tõsta kogukonnapraktika järgmisele tasemele.

Augusti lõpus kohtusime kogukonnapraktika programmis osalenud õpetajatega ja

vahetasime kogemusi, kuidas on õnnestunud kogukonnapraktika siinamaani ühiskonnaõpetuse raamidesse sobitada, ning mõtlesime koos, kuidas seda veel paremini teha.

Sellest sügisest käivitasime koostöös SA Archimedes Noorteagentuuriga juhendamiskoolitused vabaühendustele, kes pakuvad praktikakohti. Praktikajuhendajad õpivad tundma noortemaailma ja juhtima õppeprotsessi iseenda kogemuse toel – see ei ole kerge, kuid on vajalik, kui tahta kasvatada püsivat meeskonda.

Ühisnädalal kohtusime noortega, kes programmis osalevad või on osalenud, et rääkida lugusid ja õppida kogemusi eluks vajalikeks oskusteks pöörama. Kohtumist aitasid korraldada meie enda kogukonnapraktikandid.

Uus visioon

Mis oleks, kui aastal 2020 oleks Eestis mõjus kodanikuühiskond, milles inimesed saavad, tahavad ja oskavad osaledes ja koostöös muutusi juhtida? Ükskõik mis eluala nad tähtsaks peavad või millist ühiskondlikku probleemi lahendada soovivad. Just sellist visiooni silmas pidades on saanud kirja vabaühenduste liidu uus strateegia. Võrreldes varasemaga on olulisi muutusi kolm: järgnevatel aastatel keskendume esmalt vabakonna mõju kasvatamisele, vabaühenduste võimekusele mõeldes võtame fookusesse ressursside kasvatamise ja juhtimisoskuste teemad ning senisest tõsisemalt tegeleme võrgustikega vabakonna sees. Kõige selle juures oleme asjatundlikud, eestvedajad ning uuendajad. Strateegia koos esimese aasta tegevusplaaniga liigub õige pea EMSLi nõukogu lauale kinnitamiseks, lõpliku heakskiidu annavad ikka liikmed.

Uus veeb

Sel sügisel kolime uude koju ka oma veebilehe, mida on seni käidud vaatamas aadressil ngo.ee. Edaspidi leiate kõik meie tegemised ja kodanikuühiskonnateemalise materjali, muidugi ka uudisteportaali ja Hea Kodaniku ajakirjalood, aadressilt www.heakodanik.ee. Tõstisime veebis natuke ka tuba ümber, et oleks lihtsam vajalikku leida. Kui märkate, et mõni link ei vii sinna, kuhu peaks, kirjutage marioeoe@heakodanik.ee.

Ikka teie

Vabaühenduste liit EMSL

Kodanikuühiskond on tubli, aga mitte valmis. Mis järgmiseks?

Vabaihenduste liit ei ole need seitse inimest, kes tegevbüroos taustatööd teevad – vabaihenduste liit on meie sadakond ägedat liiget oma liikmetega, kes Eesti kodanikuühiskonnas suuri asju teevad.

25 aastat oleme kõik koos Eesti kodanikuühiskonnaga tööd teinud, aga see ei tähenda, et nüüd on valmis ja võime puhkama jääda. **MARIA LAANJÄRV** küsis vabaihenduste liidu liikmetelt, mis praegu veel valmis ei ole – millega edasi tuleb töötada.

Korruptsioonivaba Eesti harib elanikke ja valvab vastutajaid

Projektijuht Anni Jatsa: “Korruptsioonivaba Eesti (KVE) tähistas eelmisel aastal 15. tegevusaastat ja võtsime sel puhul ette meenutada ühingu algusaegu. Tunnistasime, et hoolimata raskustest pole töö läinud tühja: nii mõnigi käitumiskoodeks ja seadusmuudatus on pika eestkoste tulemusena saanud reaalsuseks. Siiski on selge, et tööpõld on

praegugi suur ja lai. Jätkame koostööd organisatsioonidega, kelle eesmärgiks on korruptsiooni ennetada, seda uurida või analüüsida. Just vabaihenduste liidus oleme leidnud tugeva liitlase, et kaitsta avalikkuse huve ressursside kasutamisel ning seadusloomes.

Korruptsioon võib puudutada iga inimese elu, kui selle ohtu-

dest ja vormidest teadlik ei olda. KVE ei saa juhtumeid uurida ega kurjategijaid vastutusele võtta. Küll aga on meil vabaihendusena võimalus koputada vastutajate südametunnistusele ning harida elanikke, kuidas korruptsiooni ära tunda, miks korruptsioon on vargus meilt kõigilt ning mida inimene saab ise ära teha, et Eesti oleks korruptsioonivabam.”

Erakogu

Väitlusselts tahaks olla tõeliselt üle-eestiline

Tegevjuht Herman Kelomees:

“Väitlusselts asutati üsna varsti pärast kodanikuühiskonna sündi, meie 25. sünnipäev on aastal 2019. Väitlusseltsi tegevust alguses ja nüüd iseloomustab eeskätt sisuline mitmekesisus – väitlusturniire korraldab organisatsioon on nüüd ka mõttekoda, mis meedias aktiivselt sõna võtab. Samuti oleme viinud järgmisele tasemele oma sotsiaalse ettevõtluse alase tegevuse – oleme asutanud koolitusteenuseid pakkuva osaühingu SpeakSmart.

Meil pole tõesti plaanis veel lõpetada, ei 25 ega ka mitte 50 või 75 ega isegi 100 aasta juubeli järel. Muide, seltsi 100. aastapäeva peo vanemate osalejate seas saab kindlasti olema ka neid, kes täna juba väitlevad.

Margus Ansu

Peame väga tähtsaks enda kehtestamist tõeliselt üle-eestilise organisatsioonina. See tähendab, et meie abil õpitav peab olema kättesaadav igas maakonnas. Kus on suur venekeelne kogukond, seal peame olema kättesaadavad ka vene keeles. Veel oleme geograafilisest mitmekesisusest kaugel, töö õnneks otsa ei saa.”

Avatud Eesti Fond seisab läbipaistva valitsemise eest

Juhataja Mall Hellam: “Avatud ühiskond Eestis pole mõistagi (ega kunagi!) valmis. Kurvaks teeb, et pigem oleme viimase aasta-paari jooksul näinud taas liikumist suletuse suunas, võõraviha jõudmist massidesse ja äärmuslike poliitiliste vaadete populaarsuse kasvu. Oma algusaegadel oli AEF kodanikuhariduse pioneeriks Eestis, seejärel võtsid teatepulga üle teised ühendused ja organisatsioonid. Nüüd aga kestab juba mõnda aega periood, kus keegi selle teemaga süvendatult ei tegele. Seetõttu mõlgutame mõtteid jätkata sealt, kus ükskord pooleli jäime. Töö noortega oli ja on selle juures olulisim.

Pakume demokraatlikult meelestatud Venemaa aktivistidele regulaarselt platvormi eneseväl-

jenduseks ja koostööks.

Taasäratasime ka koostöö Valgevene opositsiooniliste ajakirjanikega, kes koolitavad end Eesti IT- ja meediaspetsialistide käe all. Seisame edasi avatud ja läbipaistva valitsemise eest nii meil kui ka mujal.

Tahame tuua Eestisse rohkem Euroopat ning seda ka arusaadavamaks ja omasemaks muuta. Selles on meile sageli abiks nii erinevad fondid Euroopast kui ka Avatud Ühiskonna Fondide võrgustik. Korraldame tulevikuski Avatud Ühiskonna Foorumeid, mis toovad Eestisse korra aastas kõige põletavamatel teemadel mõtteid vahetama oma ala tipud.”

Erakogu

Eesti Inimõiguste Keskus teab, et iseenesest ei muutu miski

Juhataja Kari Käsper: “Eesti Inimõiguste Keskus on aastaks 2020 mõjusa inimõigusliikumise eestvedaja. Eelnevad kogemused kooseluseaduse ja pagulasteemaga on näidanud, et seda on Eestis vaja, asjad ei muutu iseenesest. Meil on kolm sõnumit. Igäihe inimõiguste võrdne kaitse on tähtis, sest aitab hoida stabiilsust ja rahu ühiskonnas.

Inimõigused on liiga olulised, et jätta need ainult poliitikutele või ametnikele. Halvad asjad juhtuvad seetõttu, et inimesed on passiivsed. Juba praegu teeme paljudega koostööd, näiteks vabakonnas võrdse kohtlemise võrgustiku, pagulasorganisatsioonide ümarlaua ja inimõiguste ümarlaua raames, ettevõtete ja riigiasutustega

mitmekesisuse kokkuleppe abil ja varsti ka partnerlusprogrammiga. Aga sellest ei piisa, sest inimõigustel on mõte, kui neist saab kasu igäüks ja igal pool: kodus, tööl, koolis. Seega soovime regulaarselt kaasata palju suuremat hulka toetajaid, andes neile võimaluse inimõiguste kaitseks panustada, näiteks tehes püsiannetuse või panustades oma ajaga.”

BPW – ettevõtlikud naised

Riina Piigli: “Oleme lipulaevana seilanud soolise võrdõiguslikkuse lainetel juba 24 aastat, jaganud oma kogemusi ja ammutanud inspiratsiooni teiste riikide BPW organisatsiooni liikmete parimatest praktikatest. Kuulsad oleme Euroopas oma palgalõhe protsendiga, aga ka oma sõnamängulise humoorika kampaaniaga “Tilliga ja tillita”. Nagu ütlevad euroliidu ametnikud – kui sellega midagi ette ei võta, siis 100 aastaga võib palgalõhe taanduda olematuks. Meie siiski nii kaua ei tahaks oodata. Mitte kunagi varem pole noorte naiste haritus ja tööhõive jätnud meeste oma seljataha – miks ei peaks see siis väljenduma ka palganumbrites?”

Erakogu

Teame, et 80% ostuotsustest teevad naised. Seega tundub ressursi raiskamisena, et naiste haritust ja intuitsiooni, alalhoidlikkust ja kompromissivõimekust ei kasutata piisavalt ära äriühingutes ja poliitikas otsustustasandil. Endiselt on liiga palju testosterooni läbirääkimiste ja koosolekute laudade taga, riigikogus ja valitsuses. Meie jätkame naiste julgustamise ja võimestamise projektidega, et lüüa möra klaaslake. Kui olukord on turbulentne, on aeg pardale tuua naine!”

Eesti Külaliikumine Kodukant

Krista Habakukk: Eesti Külaliikumine Kodukant ise tähistab 2017. aastal oma 20. tegevusaastat. Kodukant on alati püüdnud oma tegevustes jälgida, et vabakonna hääle oleks mõjus ka maa- ja piirkondades. Kui tagasi mõelda, siis tänane kohaliku omaalgatuse programm on alguse saanud just Kodukandi tegevusest ja koos EMSLiga olime ka siis, kkui BAPPi toel käivitus ühenduste nõustamise süsteem. Nüüd on see MAKi võrgustiku kaudu kättesaadav kõigile ühendustele. Veel soovivad meid EMSLiga ühinguõigus ja seadusloome. Mis meid ikka ja jälle EMSLiga seob on ühinguõigus ja seadusloome. Kui EMSL veab eest ühinguõiguste jaoks oluliste muudatuste sisseviimist, siis meie teeme korjet oma võrgustiku põllul, et

ikka just need kõige olulisemad vajadused saaks parima lahenduse. Olgu see siis tulumaksu või annetustega seotud teemad või parimate praktikate välja toomised. Ka täna saame öelda, et Kodukant ja EMSL jätkavad ühise tee käimist ja seda haldusreformi poole pealt. Meie suur ühine huvi on, et kodanikuühenduste kaasamine ja hääle ei jääks tänases kiires ühinemisprotsessis vaid loosungiteks.

Erakogu

Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik

Tegevjuht Jaan Aps: “Töötame partneritega selle nimel, et sotsiaalse ettevõtluse võimalusi Eesti arengu jaoks hästi ära kasutada. Teiste sõnadega on SEVi sihiks palju suurem hulk selge ühiskondliku eesmärgi ja elujõulise ärimudeliga organisatsioonid. Selliseid, kes suudavad mõjutada eestimaalaste olukorda ja meie keskkonnaseisundit paremuse poole.

Kindlasti tuleb suurendada sotsiaalsete ettevõtete tuntust ja toodete-teenuste atraktiivsust koos sellega, et kasvab eri tüüpi tarbijate teadlikkus oma ostuotsuste mõjust (sh avaliku sektori hangete puhul). Teisalt peame aitama leida oskusteavet ja raha nii inkubatsiooniks, arendustööks kui ka edukate organisatsioonide laiendamiseks. Sotsiaalsete ettevõtete

loomise ja kasvu toetamine peab kujunema terviklikuks „ökosüsteemiks“. Äsja meie poolt avalikustatud maailmamuutjad.ee kujuneb (esialgu) alternatiiviks Ettevõtjaportaalile. Nimetatud register aitab oma väärtuse kaardistamisel ja tutvustamisel kõiki, kellele tavapärane majandusaasta aruande struktuur jääb selleks ebapiisavaks.

Sven Tupits

Debatt

Kelle asi on kodanikuühiskond?

Meie endi asi, keegi teine meile kodanikuühiskonda ei tee

MARIS JÕGEVA, Vabariiklaste liidu EMSL juhataja

Loomulikult olen ma igati päri, et need, kel on võimu ja pädevust, peavad kujundama sellise riigi, kus osalemine on soositud, lihtne ja loomulik. Kindlasti ei käi demokraatliku riigi väärtustega kaasas ükskõik milline kodanikuaktiivsuse piiramine. Aga kui ka atsaka valitsusega riigis ei ole inimesed ise piisavalt nõudlikud, ei sõnasta ega ütle välja oma ootusi, kuidas riigiasjad peaks olema korraldatud, ega võ-

ta eest vedada, kui miski vajab vedamist, ei saa tugevast kodanikuühiskonnast rääkida. Vormiliselt osalemiseks loodud võimalused sel juhul butafooriaks jäävadki.

Eestiski on kõige mõjusamaid ja vabakonna kasvule hoogu andnud algatusi juhtinud kodanikuinitsiatiiv. Aktiivsemad mittetulundusühingud, seltsid ja fondid olid need, kes 90ndate lõpus sõnastasid visiooni avaliku võimu ning vabariiklaste koostööst ning nõudsid enese tunnustamist dialoogipartnerina. "Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsiooni" (EKAKi) eest seismisega võtsid vabariiklasted omamoodi vastutuse kaasava ühiskonna kujundamise eest.

Iseenda initsiatiivist ei saa viilida, ütles EMSLi tegijate tunnustamisüritusel Mari-Liis Lill, ja kodanikuaktivistina ongi vastutustundetult laiutada käsi, kui ei kaasata, ei mõisteta, ei võimaldata. Õnneks me seda ei tee ja vabariiklaste juhitud edulugusid nii enne kui pärast EKAKi on olnud mitu: kodanikuühiskonna sihtkapitali loomine, mis mootorina kodanikuühiskonnale hoogu annab; petitsiooniõiguse

tagamine, tänu millele rohkemate inimeste hääl aruteluks valmis ettepanekuteks vormuda saab; vabariiklaste kui mõtteviisi kasvatamine, tänu millele on meil rohkem osalevaid inimesi, kes ei jää passiivselt tarbijana ootele, vaid tegutsevad.

Ise me vabakonnas kõike lahendada ei saa, kuid riik on kohmakas ja aeglane ning selle masinavärk hakkab liikuma siis, kui ühiskonnas on muutuse järele piisavalt suur nõudlus. Nupule vajutamine nendel juhtudel, kus otsustuspädevus või ressursid ei luba ise muutust juhtida, on kodanike asi. Ideede, inimeste, pühendumise ja kireta ei võta keegi ei kodanikuühiskonda ega selle visiooni tõsiselt ning tõsi ta on, et päris vaikselt ja nähtamatult ei kujuta kodanikuühiskonda keegi ettegi.

Küsisin sünnipäevanädalal EMSLi (toonase Eesti Fondide Keskuse) asutajatelt, mis on see, mida nemad kui kodanikuühiskonna arengu eestvedajad oleks tahtnud, et Eesti vabakonna arengus teisiti läheks, ning ühena vastustest kõlas igatsus rohkemate liidrite ja vastutuse võtmise järele. Ka tunnustatud vabakond ei saa minna passiivselt arengutega kaasa, vaid peab jääma nii algatajaks kui ka reageerijaks, tegema seda, mis tegemist vajab, ning ütleva välja, mis ütlemist vajab, ka siis, kui see on ebamugav. Tuleb nõuda rohkem ja teha ka ise rohkem. Ja siis võitu tähistada. Kõhime häälte puhtaks ja hakkame tööle.

Ingrid Maasik

Riigi asi on anda õigused ja võimalused: ressursside ja otsustusõiguseni välja

EIKI NESTOR, Riigikogu esimees

Ei väsi ma kordamast, et eelmise sajandi demokraatlikud kooslused on tema kõrgeaususe „info kiire liikumise ajastu“ poolt põrmu saadetud. Elukorraldus, mis varem stabiilset rada pidi liikus, on nüüd avatud.

Avatud demokraatlikus ühiskonnas on meie kõigi ühine huvi, et kodanikud saaksid oma asja omatahtsi edasi viia. See tähendab eelkõige õigust vabalt ühineda. Ka suletud autoritaarsetes ühiskondades luuakse kodanike ühendusi, aga ainult selliseid, mis oleks võimu käepikenduseks kodanike juurde. Avatud ühiskondades on kõik täpselt vastupidi.

Kuigi riik avatud ühiskonnas kodanikke käsu korras ühendada ei saa, ei tähenda see, et võim peaks vabakonda suhtuma ükskõikselt. Või siis temast ülbelt üle vaatama.

Kõik algab sageli väga lihtsatest asjadest. Ja esimene, ja suurim, ja kõige olulisem on, et riik vabakonda tunnistaks ja tunnustaks. Ilma selle lihtsa tõdemuseta ei juhtu midagi. See on kui viisakas „tere“, mida me teel vastu tulijale ütleme.

Nii, ja kui nüüd „tere“ on tehtud, siis järgmisena tuleb SUHELDA. Meelega suured tähed, et mitte segi ajada mõistega „ära kuulama“. See viimane ei ole suhtlusvorm. Võib ju proovida näiteks aiateibale oma ideid seletada,

aga tulemus pole vahest just see, mis peaks. Ehk siis jõuame avatud uue aja ühiskondade võtmeteemani, kus esindusdemokraatia on küll endiselt ülioluline, kuid mitte enam perfektne. Sest kodanikud soovivad kaasa rääkida sagedamini kui kord nelja aasta jooksul toimuvad valimised. Kodanikke kaasav demokraatia on sisuliselt uue aja ainus suurus, mis lubaks jõuda parimate lahendusteni ühiskonnas. Ja suhtlusele avatud peavad olema nii parlament, valitsus kui ka üldse kõik, keda mingilgi moel võiks nimetada võimuks.

Kui nüüd Eestit hinnata, siis tunnustamise ja suhtlemise asjus võiks panna hindeks „saab ka paremini“. Järgmise teema asjus saaks ikka palju-palju-palju paremini. Midagi pole parata, ka kodanike loodud ühendusel peab olema tööks ja tegevuseks võimalusi. Ka rahalisi seejuures. Riik saab oma soovivat suhtumist kodanike ühendustesse näidata näiteks maksusoodustustena. Olen ise vaielnud sellel teemal juba aastaid, ja seda seejuures isegi mitte nii palju poliitikute, kui just ametnikega. Jah, ka meie maksuseadustes on ju soodustused olemas. Kui te nüüd neid põhimõtteid täpsemalt uurite, siis näete, et soosingu all on meil eelkõige heategevus. Ja see on ju tore, nii peabki. Täpselt samamoodi saab aga riik näidata oma soovivat suhtumist ühen-

Sten Roosvaid

dustes- se, mille kodanikud on loonud elu paremaks korraldamiseks ja huvide esindamiseks muudel põhjustel. Sest neid ühendusi on ühiskonnas vaja, täpselt samamoodi kui parlamenti, ministereeriumit või ametit. Ükskord see teadmine saabub, olen veendunud.

Kui juba läks optimistlikuks unistamiseks, siis jätkaksin samal lainel. Nüüdisühiskonna tunnuseks on see, et me ei tohiks enam kuidagi lüüa kahte lehte riigivõimu ja kodanike ühendusi. Meid kõiki huvitab ju parim võimalik tulemus, kas pole? Minu kindel veendumus on, et sellel pinnal on palju arutada teemal, kas see tulemus peab ikka alati olema paika pandud seadusena, valitsuse või ministri määrusena. Tunnustamisest, suhtlemisest ja soosimisest võiks teha veel ühe sammu edasi ja andagi otsustusõigus vabaühendustele. Jah, kõigis valdkondades või suurustes pole see võimalik. Aga väga paljudel juhtudel on see hoopis vajalik, sest nii sünnib ühiskonna jaoks parim lahendus. Häid näiteid nii töö- kui ka sotsiaalpoliitikas on meil omast käest võtta ja samas suunas võiks rahumeeli liikuda edasi.

Как вернуть государство гражданам?

Стр. 2

События последних недель в Англии, США и Эстонии показали, что решающую роль в политике демократической страны играет мнение народа и настрой общественности, пишет Марью Лауристин. Другое дело, что эта роль не всегда позитивная – на волне народных негодований могут произойти изменения, которыми те же люди будут потом недовольны.

Именно поэтому важен механизм формирования общественного мнения. Влияют ли на него сильнее всего телеэфиры и кампании в социальных сетях или же важнее спокойный и взвешенный подход к рассмотрению проблем и их анализ? Именно такая модель – «дискуссионная демократия» – считается лучшим вариантом для участия граждан в формировании политики. Однако это предполагает желание и временной ресурс для того, чтобы углубиться в вопрос, принимать участие в дискуссиях, будь то на собраниях или обсуждении в интернете. С другой стороны, такой подход предполагает, что у политиков достаточно терпения и готовности к критике. Эксперты, в свою очередь, должны уметь объяснять сложные проблемы на понятном языке.

Настала пора вспомнить известный с античных времен общественный форум – открытое для всех дискуссионное пространство, где на равных правах встречаются партии и гражданские объединения, политики и рядовые граждане. В современной Эстонии

такой форум отлично функционирует в социальных сетях, на Фестивале мнений, на небольших форумах или же в прессе. Я неоднократно сталкивалась с тем, что уровень нашей общественной дискуссии выше, чем то, что мы слышим от Рийгикогу. Осталось лишь найти лучший вариант, чтобы канализировать энергию гражданского общества и укрепить его позиции на уровне управления государством.

Государство не является собственностью партий, как нам иногда кажется. Государство не нужно возвращать гражданам, поскольку оно принадлежит гражданам. Партии должны понять, какова их роль в функционирующей демократии – переводить ожидания и интересы людей и гражданских объединений на язык политики и воплощать ее в жизнь. Разобщенность можно преодолеть, лишь глядя друг другу в глаза и работая вместе.

25 лет EMSL: история гражданского общества и современной Эстонии

Стр. 16-33

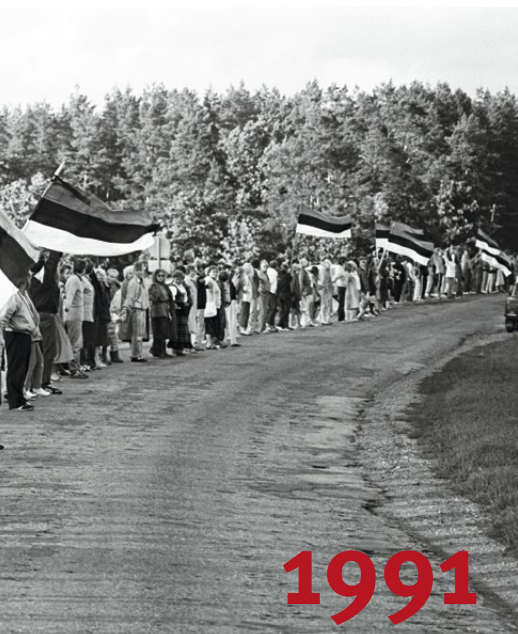
Союз НКО и фондов Эстонии (EMSL), учрежденный под именем «Центра фондов Эстонии» 10 октября 1991 г., отмечает свой 25-й юбилей. Что происходило в гражданском обществе, политической жизни нашей страны и внутри организации на протяжении четверти столетия? Мари Ёо Сарв и Иван Лаврентьев углубились в архивы и попытались разобраться.

Первый иностранный грант председателю EMSL получил в 1993 г. – один французский фонд выделил на

повседневные расходы 916 долларов. В том же году появляется первый закон об НКО. В 1994 г. Фонд открытой Эстонии начинает внедрять методику «Хорошего начала» в детских садах, которая учит детей высказывать свое мнение и уважать демократию. В 1995 г. представители Центра фондов Эстонии начинают обсуждать с чиновниками тему льгот по подоходному налогу. Программа местной инициативы начинается в 1996 г., тогда же принимается действующий по сей день закон об НКО. В 1997 г. в Эстонии появляется сеть общедоступных пунктов, где у всех желающих есть доступ в интернет. В 1998 г. уездные опорные центры EMSL начинают консультировать организации и активистов в 11 городах Эстонии. В 1999 г. принимаются первые усилия по созданию Концепции развития гражданского общества Эстонии.

На заре нового тысячелетия EMSL переориентируется и начинает больше заниматься адвокацией, а не просто наращиванием потенциала организаций. В 2001 г. на свет появляется первый портал для гражданского участия: tom.ee. 2002 г. богат на новые и успешные организации – учреждаются Союз молодежных объединений Эстонии (ENL), Академия э-управления (EGA) и Круглый стол сотрудничества в сфере развития (AKÜ). В 2004 Эстония вступает в Европейский союз, что открывает новые возможности в том числе и для НКО. В 2006 г. в Таллинне

появляется Общество района Новый мир (Uue Maailma Selts), которое стало примером для многих местных общин и до сих пор проводит крупнейший городской фестиваль. В 2007 г. гражданские объединения впервые готовят совместный манифест в преддверии парламентских выборов. В 2008 г. учреждается Целевой капитал гражданского общества (KÜSK) и проходит первая общереспубликанская уборка «Сделаем!». В 2012 году начинается процесс «Народного собрания» (Rahvakogu) – граждане протестуют против высокомерности и непрозрачности деятельности политиков.

Однако в День рождения уместно не только вспоминать прошлое, но и думать о том, что ждет нас завтра. С чем гражданское общество, возможно, столкнется 25 лет спустя, в 2041 г., читайте в статье Марго Лоора на стр. 34-35.

«Лаборатория адвокации» поможет организациям лучше влиять на политику Стр. 36

Этой осенью EMSL и Praxis запустили программу «Лаборатория адвокации», в которой организации учатся работать с адвокационными планами: что работает, что нет, как повысить эффективность уже существующих планов. Руководитель программы Марлеэн Педьясаар пишет о методах и ожидаемых результатах.

Адвокация – это деятельность гражданских объединений по отстаиванию интересов своих членов, целевых групп, конкретных тем или региона, а также ценностей и прав. В ходе адвокационной деятельности оказывается влияние на других: чтобы ответственный человек или учреждение что-то сделали (или же наоборот,

не делали бы), будь то принятие конкретного решения или же изменение в поведении и ценностных оценках людей.

В «лабораторию» приняты 27 гражданских объединений, которые занимаются адвокацией. В течение полутора лет они будут составлять и воплощать свои адвокационные планы, которые занимаются разрешением какой-то конкретной острой проблемы. Все это под руководством и наблюдением экспертов.

Идея сделать программу, которая повышала бы адвокационный потенциал организаций, возникла у EMSL, когда мы спрашивали у организаций, как у них обстоят дела с влиянием на политику и что не получается. Главная идея этой программы – оказать организациям поддержку в формировании фокуса адвокационной деятельности и воплощении своих планов.

Kui Trio Comodo pilli hüüdma pani, oli väga raske niisama seista.

EMSL 25

14. oktoobril tähistas vabaühenduste liit enda ja taasvaba Eesti kodanikuühiskonna 25. sünnipäeva. Sinilinnu kohvikusse kogunenud külalistele meenutasime ERRi arhiivimaterjalide vahendusel ajaloosündmusi, vahetasime nägemusi heaks kodanikuks olemisest ja tantsitasime nad Trio Comodo abiga hingetuks.

Fotod: Karl-Kristjan Nigesen

Martin Meitern, sama vana kui EMSL, tunnistas, et kõige ägedam sellises kohas töötamise juures olid inimesed, kõik need kõige ägedamad inimesed, kes Eestis on.

Maride kari analüüsib: Mari Öö Sarv EMSList, Mari Rebane Päästeametist ja Mari-Liis Dolenko KÜSKist, lisaks võib siia kujutleda Mari Roonemaa Avatud Eesti Fondist.

Allar Jõks, Kertu Ruus ja Mall Hellam. Millest räägivad, pole teada, aga tundub, et peaks üle helistama ja järele küsima.

Pidu ilma tordita oleks nagu tort ilma lasteta. Head järgmist veerandsajandit, head kodanikud!

Vabaühenduste liidu juhataja Maris Jõgeva loetles mõned näited sellest, kuidas iga päev hakkab silma mõni äge algatus või hea kodanik, ja selle üle saab uhke olla.

Koostöö Kogu juhul Teele Pehkil aitas õnnesoove üle anda 4-aastane Jakob, ennegi EMSLi üritusi väisanud järelkasv.

